

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

Na konferenci o změně klimatu se v Praze sešli klíčoví evropští politici a další představitelé odpovědní za evropskou politiku ochrany klimatu: evropský komisař pro životní prostředí Stavros Dimas (na snímku), český ministr životního prostředí Martin Bursík, jeho švédský kolega Andreas Carlgren, dánská ministryně pro klima a energetiku Connie Hedegaard, francouzský velvyslanec pro klima Brice Lalonde či jeden z klíčových představitelů Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) Michael Zammit Cutajar. Konferenci uspořádalo české Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s dalšími partnery jako součást intenzivních příprav na české předsednictví Evropské unii a na světový klimatický summit, který se uskuteční příští rok v Kodani. Více o konferenci na následujících stránkách.

Foto MŽP – Zdeněk Spies

OBSAH

UDÁLOSTI MĚSÍCE • Evropští politici v Praze na konferenci o změnách klimatu (2) • Ceny ministra životního prostředí (5) • Finance (9) • Zprávy ze správy životního prostředí (10) • **ROZHOVOR** • Emilie Strejčková – Z platonické lásky děti nebudou (21) • **ANALÝZY, SOUHRNY, KOMENTÁŘE** • Poloha v národním parku znamená pro obce profit (25) • Biologická rozmanitost a internet (26) • Strom roku 2008 (29) • **TIP** • Můj kousek Země (32)

EVROPŠTÍ POLITICI V PRAZE NA KONFERENCI O ZMĚNÁCH KLIMATU

„Je to vlastně poprvé, kdy se v Praze sešli tak významní představitelé evropské klimatické politiky, aby diskutovali nejen sami mezi sebou, ale také s veřejností. U nás je diskuse o ochraně klimatu posunuta na úroveň o velký kus nižší, než jak se vede v Evropě, proto jsem rád, že se naše iniciativa vydařila a mé pozvání všichni klíčoví mluvčí přijali,“ zhodnotil krátce ministr životního prostředí Martin Bursík jednodenní konferenci o změnách klimatu, která jednala v Praze 31. října 2008. Sešli se na ní významní představitelé evropské politiky ochrany klimatu. Konference byla součástí příprav na klimatický summit OSN v Kodani v prosinci 2009, kde by měla být uzavřena nová dohoda o ochraně klimatu Země.

Přípravy na novou klimatickou dohodu

Jednoznačným poselstvím všech příspěvků na pražské konferenci bylo konstatování faktu, že nelze čekat s přijetím konkrétních a jasných závazných cílů pro redukci skleníkových emisí, a to nejen v Evropě, ale v celosvětovém měřítku.

„Čas rozhovorů končí, teď musí přijít éra činů. A nevidím nikoho, kromě EU, kdo by byl dnes schopen k tomu svět vést,“ apelovala dánská ministryně pro klima a energetiku Connie Hedegaard na urychlené přijetí klimaticko-energetického balíčku EU. „Nebudeme-li jednat okamžitě, nedokážeme-li zastavit nárůst koncentrací

Hovoří evropský komisař pro životní prostředí Stavros Dimas.

Martin Bursík zahajuje konferenci o změně klimatu v Praze v prostorách kongresového sálu České zemědělské univerzity.

skleníkových plynů v atmosféře a naopak jej zvrátit v pokles nejpozději do roku 2030, pak bude pozdě. V Kodani musí dojít k dohodě, nelze čekat na žádné 'později', protože žádné k dispozici nemáme," řekla Connie Hedegaard.

Okamžitě jednat je nutné i podle evropského komisaře pro životní prostředí Stavrose Dimase. „Změna klimatu je realitou, na které nic nemění to, že se zároveň nacházíme také ve finanční a počínající ekonomické krizi," řekl Dimas.

Podle ministryně Hedegaard je nejenom možné, ale navíc i výhodné řešit všechny tři krizové situace společně. „Klimaticko-energetický balíček je impulzem, který bude znamenat modernizaci evropských ekonomik, jejich přechod k nízkouhlíkovým technologiím a orientaci na energetickou efektivitu. To není náklad, který musíme nést. To je investice, která se nám bohatě vyplatí, tedy budoucí zisk," prohlásila Connie Hedegaard.

Michael Zammit Cutajar patří mezi významné představitele Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC).

Velvyslanec francouzské vlády pro klima Brice Lalonde.

Švédský ministr životního prostředí Andreas Carlgren.

Na tiskové konferenci odpovídá novinářům Martin Bursík, vedle něj dánská ministryně pro klima a energetiku Connie Hedegaard, dále Stavros Dimas.

Spojení ekologie s ekonomikou v Evropě funguje

„Pro celý zbytek světa bude přijetí evropského klimatického balíčku zásadním a důvěryhodným signálem, který úspěchu jednání v Kodani významně pomůže,“ řekl jeden z klíčových představitelů Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) Michael Zammit Cutajar.

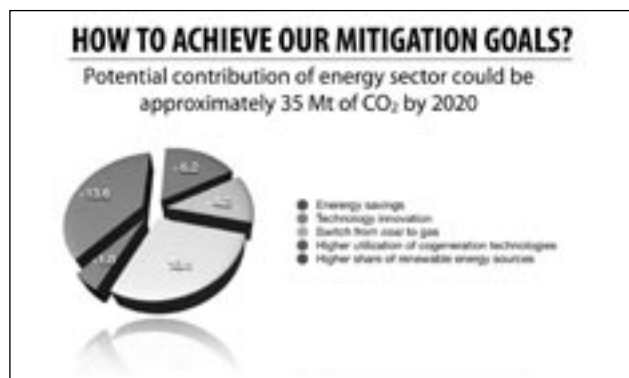
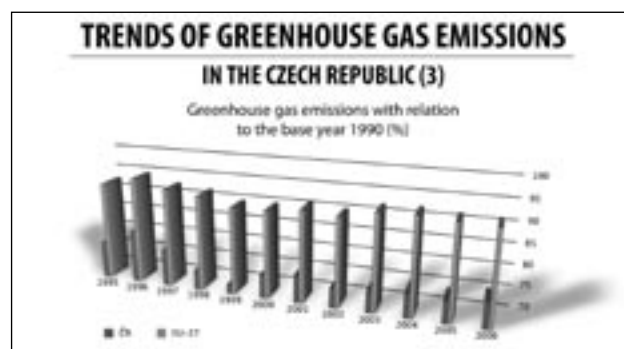
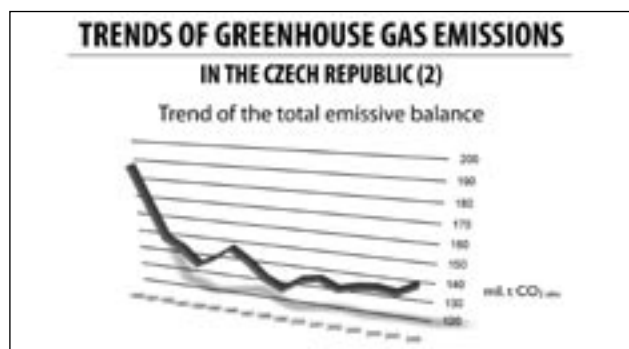
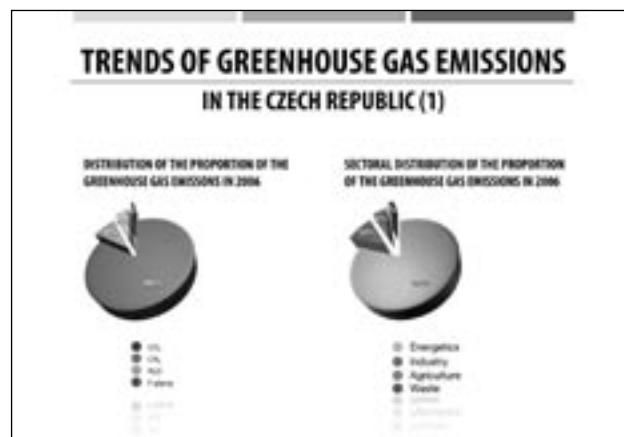
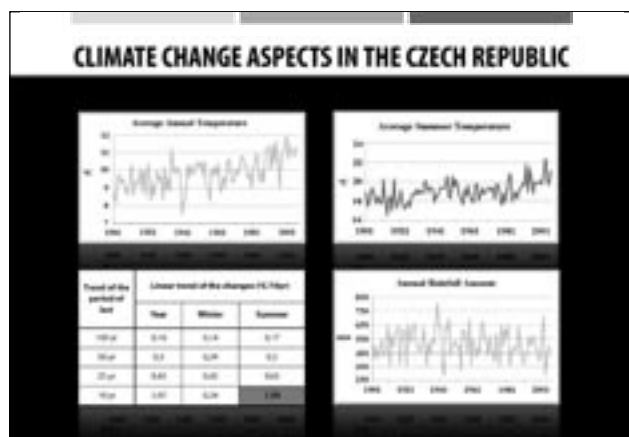
„Evropa je lídrem, katalyzátorem ochrany klimatu ve světě. Navíc sama na sobě vyzkoušela, že funguje spojení ekologického s ekonomickým. Nikdo si nezastíráme, že to nebude snadné. Každý stát hájí svoje vlastní zájmy. Ale chystáme se v Kodani uspět,“ doplnil francouzský velvyslanec pro klima Brice Lalonde.

Ministr Bursík ve své prezentaci přiblížil základní principy nové české národní politiky ochrany klimatu, kterou připravilo MŽP a kterou ještě do konce roku předloží ke schválení vládě.

Národní klimatickou politiku Švédska přiblížil švédský ministr životního prostředí Andreas Carlgren. „Od roku 1970 jsme snížili skleníkové emise o více než 40 %. Hospodářský růst Švédska za stejnou dobu činil 105 %. Od roku 1990 jsme snížili emise o 9 %, ale hospodářský růst byl 46 %. To je jasný příklad toho, že opatření ke snižování skleníkových emisí nejdou proti ekonomické prosperitě. Právě naopak,“ uvedl švédský ministr.

Konferenci o změně klimatu pořádalo MŽP ve spolupráci se švédským a dánským velvyslanectvím v Praze. Na organizaci se podílelo také francouzské a britské velvyslanectví v Praze. Na www.mzp.cz v databázi tiskových zpráv je dostupný audiovizuální záznam konference i kompletní prezentace ministra životního prostředí Martina Bursíka.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)
Foto MŽP – Zdeněk Spies*

Českou politiku ochrany klimatu prezentoval místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík v angličtině. Zdroj: Prezentace Martina Bursíka na konferenci o změnách klimatu, Praha 2008.

CENY MINISTRA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Již tradiční ocenění významným osobnostem z oblasti vědy a ochrany přírody a životního prostředí – Cenu ministra životního prostředí – předal 11. listopadu 2008 ministr životního prostředí Martin Bursík na slavnostním večeru v prostorách auly ČVUT v Betlémské kapli v Praze.

Cena ministra je udělována již od roku 1994. Mezi osobnosti, které byly v minulosti oceněné, patří např. Ivan Dejmal, Ludmila Rakušanová či Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund. Uznání získaly i vládní a nevládní organizace jako např. Český geologický ústav či Národní síť Zdravých měst ČR. Ministři životního prostředí toto ocenění předávají osobnostem či organizacím z řad vědců, umělců, nevládních organizací či podnikatelské sféry, které se vyznamenaly mimořádným přínosem pro životní prostředí.

Letošní ocenění převzali:

RNDr. Miloš Anděra, CSc.

Získal cenu ministra za dlouholetý výzkum v oblasti zoologie a především za vynikající popularizaci vědy a ochrany přírody.

RNDr. Miloš Anděra, CSc. (narozen v roce 1947 v Praze) ukončil v roce 1970 studium na Přírodovědecké fakultě UK v Praze a následně na katedře systematické zoologie. Od roku 1981 pracuje v zoologickém oddělení Národního muzea (nyní jako vědecký pracovník), v letech 1988 – 2002 byl i jeho vedoucím a po několik let rovněž zástupcem ředitele Přírodovědeckého muzea. Jeho profesní zájem se soustřeďuje na zoogeografii, ekologii, biologii a ochranářskou problematiku savců, zejména pak drobných forem – hmyzožravců, netopýrů a hlodavců.

Až dosud publikoval přes 80 vědeckých publikací a odborných děl včetně řady monografií se zaměřením na naši faunu, které jsou odrazem řešitelské účasti na dlouhé řadě výzkumných a grantových projektů tuzemských i zahraničních. Získané zkušenosti a obsáhlé databáze dokumentující vývoj naší savčí zvěře zúročil jako hlavní autor i editor v devítidílné řadě monografií předběžné verze Atlasu rozšíření savců v ČR (1995 – 2007), která de facto nahrazuje dosud chybějící svazek Fauny

Miloš Anděra z Národního muzea přebírá cenu od Martina Bursíka.

Slavnostní atmosféru předávání Cen ministra životního prostředí letos utvářelo prostředí Betlémské kaple, elegantně a zároveň bezprostředně moderovala Marcela Augustová, zpěvem doprovázel dětský sbor Duha z Domažlic.

savců ČR – Savci. Vedle odborné práce se významným způsobem věnuje popularizaci zoologie a ochrany přírody.

V Národním muzeu editorsky zajišťuje vydávání publikační řady České názvy živočichů (dosud 12 svazků) a kromě odborných prací je autorem více než 100 populárně naučných článků (Živa, Vesmír, Ochrana přírody apod.) a celé řady knih, např. o našich savcích či vyhynulých a ohrožených zvířatech. Největší uznání získaly v posledních letech Encyklopedie naší přírody (2003) a Encyklopedie evropské přírody (2007).

Za rozhodující přínos na vydání dvanáctidílné encyklopedie Svět zvířat mu byla udělena výroční cena Nakladatelství Albatros za rok 2001. Završením jeho knižní tvorby je právě vyšlá obsáhlá encyklopedická publikace Národní parky Evropy, která jako dosud jediná svého druhu shrnuje informace o všech evropských národních parcích včetně zemí východní Evropy (Rusko, Ukrajina aj.).

Doc. RNDr. Martin Braniš, CSc.

Získal cenu ministra za celoživotní pedagogickou, vědeckou a publikační činnost v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí.

Martin Braniš vystudoval přírodovědeckou fakultu UK, obor Biologie – zaměření zoologie (absolv. 1976). Pracoval nejprve ve Státním ústavu pro kontrolu léčiv, poté v Ústavu experimentální medicíny ČSAV. Od roku 1991 pracuje v Ústavu pro životní prostředí PřF UK (ředitelem 1991 – 1997 a 2003 – 2008), nyní na místě docenta a zástupce ředitele. Spolu s pracovišti mnohých evropských zemí od r. 1993 téměř nepřetržitě spolupracuje na projektech rámcových programů EU, zejména v oblasti znečištění a kvality ovzduší. Pravidelně vyučuje na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. Je členem oborových rad doktorských studií na několika českých vysokých školách v oblasti technicky, přírodovědně i sociálně orientovaných environmentálních oborů. Přednáší pro veřejnost v rámci projektů a programů nevládních organizací.

Ekolog a vysokoškolský pedagog Martin Braniš.

Režisér Steve Lichtag přebírá cenu, říká však, že ji bere jako cenu nejen pro své nejbližší kolegy, ale i pro všechny české dokumentaristy tvořící snímky o životním prostředí.

Martin Braniš je autorem a spoluautorem více než stovky odborných textů ve vědeckých periodikách, monografiích a sbornících, autorem vysokoškolských a středoškolských učebnic, populárních časopiseckých monografických textů, desítek expertíz. Spolupracuje s Českým rozhlasem (Meteor, Leonardo) a Českou televizí (Nedej se, Na větví apod.).

Steve Lichtag

Cenu ministra životního prostředí získal za tvorbu filmů, které svým obsahem a formou oslovují široké spektrum diváků nejen na televizních obrazovkách a festivalech, ale i při přednáškách a besedách.

Steve Loveček Lichtag se narodil roku 1954 ve Znojmě, kde vyrůstal v rodině vojenského pilota. Absolvoval Literárně dramatickou konzervatoř v Brně. Jako herec působil v divadlech v Karlových Varech a v Jihlavě. V roce 1979 odešel do USA. Od roku 1986 se věnuje výhradně filmové produkci a režii.

Od roku 2004 pořádá v Ústí nad Labem Mezinárodní filmový festival Voda – moře – oceány. Ve svých filmech poukazuje např. na nesmyslné a brutální zabíjení velryb japonskými velrybáři; na kontroverzní legální elektroodlov ryb v českých řekách; jeho vášnivým tématem jsou žraloci bílí. Je prezidentem nadace Crystal Planet, zaměřené na ochranu původní flory a fauny. Výběr z filmografie: Quo vadis Cambodiam (1988); Sibiř - země žalu, země naděje (1989 – 1991); Hledání křesťanského světa (od 1995); Carcharias – Velký Bílý (2001); Tanec modrých andělů (2004); Prapodivný svět (2006); Mýtus jménem žralok (2006); Zajatci bílého boha (2008) – Grand Prix MFF Ekofilm 2008.

Ředitel pražské zoo Petr Fejk.

PhDr. Petr Fejk

Získal cenu ministra za budování moderní zoologické zahrady a její neustálé zkvalitňování a organizaci atraktivních vzdělávacích programů.

Petr Fejk se narodil v roce 1964 v Mostě. Absolvoval Gymnázium v Mostě (1978 – 1982) a poté Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze (1983 – 1988). V letech 1990 – 1993 působil jako pedagog na Gymnáziu U Libeňského zámku v Praze 8. V letech 1993 – 1997 podnikal jako organizátor hudebních a divadelních produkcí a provozovatel umělecké agentury a hudebního klubu Belmondo. Dne 4. června 1997 byl jmenován do funkce ředitele Zoo Praha. Je iniciátorem zevrubné přestavby zoologické zahrady na moderní expoziční, chovatelskou a výchovně vzdělávací instituci, včetně jejího znovuoživení po katastrofálních povodních roku 2002. Pomohl Zoo Praha ke strmému nárůstu návštěvnosti (z 0,4 na 1,3 milionu lidí ročně), je podepsán pod výjimečnými chovatelskými i expozičními projekty (gorily, varani komodští, gaviáli, pavilon indonéské džungle) a pod nárůstem mezinárodní prestiže Zoo Praha. V roce 2008 byla v USA Zoo Praha oceněna jako 7. nejlepší na světě.

Další ocenění: Držitel titulů Manažer roku 2005 a Marketér roku 2006 a ceny PR klubu Merkur 2004 v kategorii Osobnost roku.

MVDr. Přemysl Rabas

Získal cenu ministra za mezinárodně uznávaný a ceněný přínos v oblasti zoologických institucí a ochrany zvířat.

Přemysl Rabas vyrůstal v Kadani a od mládí je aktivním ochráncem přírody. Po dokončení učiliště v Chomutově absolvoval nástavbu s maturitou v Lounech a dále Vysokou školu veterinární v Brně. Odborné praxe během studia prováděl

v zoologických zahradách. S řadou z nich i nadále udržoval kontakt. Studoval také obor veterinární medicína v tropických a subtropických oblastech. V letech 1988 – 1990 pracoval jako vedoucí oddělení v Ústavu ochrany genofundu (Zoo Dvůr Králové). V září 1990 nastoupil do chomutovského zooparku jako vedoucí oddělení zoologie. V letech 1992 až 2008 působil ve funkci ředitele. Pod jeho vedením se stal zoopark členem nejprestižnějších mezinárodních organizací, zapojil se do řady záchranných programů a návratu mnoha druhů zpět do přírody (puštík bělavý, hohol severní, kozorožec alpský, zubr evropský, kočka divoká apod.), rozvinula se zde vzdělávací činnost a stal se pak nejnavštěvovanějším kulturním zařízením regionu.

V roce 2003 byl Přemysl Rabas jmenován členem komise pro zoologické zahrady poradního orgánu ministra životního prostředí ČR a následně do obdobné komise při MŽP Slovenské republiky. Aktivně spolupracuje na reintrodukčních programech a inventarizačních průzkumech. Od roku 2002 je členem týmu projektu Nová odysea – satelitní sledo-

Zoolog, bývalý ředitel Podkrušnohorského zooparku v Chomutově a poslanec Přemysl Rabas.

vání černých čápů v Asii. Je členem ornitologické společnosti, čestným členem Nadace na ochranu fauny Evropy, Společnosti přátel přírody, Unie českých a slovenských zoologických zahrad a Euroasijské asociace zoologických zahrad a akvárií. V roce 2002 byl vyhlášen osobností města Chomutova a v roce 2003 získal cenu Přátel přírody.

MUDr. Radim Šrám, DrSc.

Získal cenu ministra za průkopnické celoživotní dílo v oblasti vlivu rizikových látek z životního prostředí na zdraví člověka.

Radim Šrám vystudoval lékařskou fakultu UK v Praze. V letech 1964 – 1982 pracoval jako vedoucí Laboratoře genetiky a Národní laboratoře pro genotoxicitu v Institutu hygieny a epidemiologie v Praze. V letech 1982 až 1991 byl vedoucím oddělení biologické psychiatrie ve Výzkumném psychiatrickém ústavu v Praze. V letech 1991 – 2007 pracoval jako vedoucí Laboratoře genetické ekotoxikologie pro ÚEM AV Praha na společném pracovišti Krajské hygienické stanice SC kraje a ÚEM AV ČR a od roku 2008 je vedoucím oddělení genetické ekotoxikologie ÚEM AV ČR, v.v.i., Praha. Stále působí jako pedagog, Assistant Professor, na University of Texas, Medical Branch, Galveston, TX (od roku 1996).

Vědecká a výzkumná činnost: V období 1964 – 1982 se doktor Šrám zaměřil na oblast mutagenese zevním prostředím, studium genotoxicity na savcích modelech a na lidské populaci. Výrazně se podílel na vytvoření systému laboratoří genotoxikologie v rámci hygienické služby. V letech 1982 – 1991 pracoval v oblasti ekologické genetiky a dále se zabýval účinky antioxidantů v procesu stárnutí a duševních chorob. Od r. 1990 studoval vliv mykotoxinů na genetické poškození u horníků uranových dolů. V r. 1990 navrhl spolu s prof. Jelínkem a dr. Kotěšovcem Program Teplice (Vliv znečištění životního prostředí na zdravotní stav populace), který byl řešen jako projekt MŽP ČR v období 1991 – 1996 s podporou PHARE EC II HEA/18-CZ. V letech 1997 – 1999 byl koordinátorem Programu Teplice II a v letech 2000 – 2002 Programu Znečištění ovzduší a zdraví. Od r. 1992 se věnuje využití metod molekulární epidemiologie pro hodnocení vlivu znečištění ovzduší na zdravotní stav populace.

Za průkopnickou vědeckovýzkumnou práci v oblasti vlivu rizikových látek na zdraví člověka přebírá cenu MUDr. Radim Šrám.

Originální poznatky byly získány o vlivu znečištěného ovzduší (zejména PM_{2,5} a karcinogenních PAU) na výsledky těhotenství – IUGR, porodní hmotnost, na poškození genetického materiálu a současného vlivu genetického polymorfismu (zvýšený výskyt DNA aduktů a genomové frekvence translokací u městských strážníků a řidičů autobusů), význam oxidačního stresu a jeho vztah k výskytu respiračních onemocnění u dětí. Přechodem do ÚEM AV ČR v r. 1991 se dr. Šrámovi postupně podařilo vytvořit laboratoř, která může jako jediná v ČR studovat vliv znečištěného ovzduší na člověka s použitím nejnovějších metod molekulární epidemiologie.

Prof. RNDr. Zdeněk Veselovský, DrSc.

Získal cenu in memoriam za celoživotní dílo v oboru zoologie a etologie a za obdivuhodnou aktivitu v činnostech podílejících se na záchraně druhů a propagaci zoologických zahrad jako vzdělávacích institucí.

Zdeněk Veselovský byl jedním z nejvýznačnějších českých zoologů. Dlouhou dobu vedl Zoo Praha. Je zakladatelem české etologie a autorem mnoha odborných článků a populárně naučných knih z oblasti zoologie a etologie. V roce 1964 byl zvolen za generálního sekretáře Mezinárodní unie ředitelů zoologických zahrad, v letech 1971 – 1975 byl prezidentem této prestižní organizace. Za jeden z jeho největších úspěchů ve funkci ředitele pražské zoo je považována záchrana koně Převalského.

Profesor Veselovský se ve své vědecké činnosti zpočátku zabýval zejména postembryonálním a postnatálním vývojem ptáků a savců. Z ptáků to byly zejména studie o řádu Anseriformes, ocenění se dostalo studiím o nandu pampových a tučňácích magelánských. Publikoval také studie o biologii rozmnožování vačnatců, postnatálním vývoji chudozubých, chování a denní aktivitě hlodavců a rozmnožování šelem a lichokopytníků. Je autorem mnoha odborných knih, například: Člověk a zvíře, Obecná ornitologie, Etologie – biologie chování zvířat a mnoha dalších.

Popularizace: Velké úsilí věnoval výchovnému poslání zoologických zahrad a popularizaci především zoologie a etologie. Byl dlouholetým členem redakčních rad časopisů Živa a Vesmír, velmi hojně a pravidelně spolupracoval s Českým roz-

hlasem, podílel se na přípravě pořadů o zvířatech v ČST a ČT, do našich i zahraničních populárně vědeckých časopisů napsal více než 500 článků a zpráv. Po vzoru svého vysokoškolského učitele prof. J. Komárka se věnoval i knižním publikacím. Do roku 2003 mu vyšlo celkem 37 knižních publikací, z nichž 15 bylo přeloženo do cizích jazyků.

*Zdroj: tisková zpráva MŽP a www.mzp.cz,
upraveno (red)*

Foto MŽP – Martin Mašín a archiv

FINANCE

PODPORA EKOLOGICKÉHO VYTÁPĚNÍ DOMÁCNOSTÍ

Od konce března, kdy začal poskytovat domácnostem podporu na ekologické vytápění, přijal Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP ČR) celkem 1808 žádostí o dotace ve výši 83,6 milionů korun. Z tohoto počtu ministr životního prostředí Martin Bursík zhruba do poloviny listopadu schválil 1168 akcí a dotace ve výši téměř 56 milionů korun. Další žádosti čekají na schválení.

Největší zájem mají lidé o solární systémy. „Nejvíce žádostí se týká dotací na solární systémy na teplou vodu, kterých bylo podáno 839 na částku téměř 39 milionů korun. Z nich bylo schváleno 553 žádostí o dotaci ve výši přesahující 25 milionů korun,“ uvedla mluvčí SFŽP ČR Lenka Brandtová. Druhý největší zájem je o dotace na solární systémy na přitápění a teplou vodu, na které fond dosud obdržel 390 žádostí na dotace přesahující 23 milionů korun.

Žádosti za rok 2008 schválené ministrem

Program	Počet akcí	Celkové náklady v Kč	Uvažovaná podpora v Kč
1.A.a	297	26 649 045	11 424 872
1.A.b	553	61 347 775	25 683 759
1.A.c	271	52 242 899	16 076 491
1.A celkem	1121	140 239 719	53 185 122
4.A celkem	47	14 472 964	2 757 251
1.A a 4.A	1168	154 712 683	55 942 373

Žadatelé mohou žádat o příspěvek v těchto programech:

- 1.A - Investiční podpora environmentálně šetrných způsobů vytápění a ohřevu teplé vody pro byty a rodinné domy pro fyzické osoby
- 1.A.a - Kotle na biomasu - příspěvek až do výše 50 % investičních nákladů, max. 50 000 Kč
- 1.A.b - Solární systémy na teplou vodu - příspěvek až do výše 50 % investičních nákladů, max. 50 000 Kč
- 1.A.c - Solární systémy na přitápění a teplou vodu - příspěvek až do výše 50 % investičních nákladů, max. 60 000 Kč
- 4.A - Investiční podpora vytápění bytů a rodinných domů tepelnými čerpadly pro fyzické osoby - příspěvek až do výše 30 % investičních nákladů, max. 60 000 Kč

Státní fond životního prostředí ČR má pro tyto účely připraveno 100 milionů korun. **Zájemci musí své žádosti doručit jako úplné nejpozději 31. prosince 2008.** Více informací naleznete na webové stránce <http://www.sfzp.cz/sekce/94/narodni-programy/>.

Státní fond životního prostředí ČR již 17 let zásadním způsobem přispívá na investice do ochrany a zlepšování životního prostředí, financuje především investice do projektů na ochranu vod, ochranu

ovzduší, využití obnovitelných zdrojů energie, nakládání s odpady, ochranu přírody a krajiny a vzdělávání, a to buď z národních zdrojů, nebo ze zdrojů Evropské unie. Aktuální informace o činnosti SFŽP naleznete na <http://www.sfzp.cz>.

Tisková zpráva SFŽP ČR, upraveno (red)

NOVÉ DOTACE NA EKOLOGICKOU VÝCHOVU A PORADENSTVÍ

Státní fond životního prostředí ČR vyhlásil v pátek 14. listopadu výzvu pro předkládání žádostí pro neinvestiční projekty EVVOP – environmentální vzdělávání, výchova, osvěta a poradenství.

Na grantový program minulého programovacího období (2004 – 2006), který byl hrazen z Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, navazuje Program č. 2 – Neinvestiční podpora rozvoje sítí environmentálních vzdělávacích, poradenských a informačních center.

Cílem programu je podpora rozvoje místních, regionálních a národních sítí environmentálních vzdělávacích, poradenských a informačních center na území České republiky podporou jejich společné koordinace, výměny zkušeností, propagace apod. a dále podporou vytváření a realizace vzdělávacích programů a poradenství.

„O podporu je možné žádat na tvorbu a realizaci vzdělávacích programů, poradenství realizované osobně v poradnách i distančně, například internetové poradny, zelené linky, rubriky v periodikách. V rámci aktuální výzvy bude rozděleno 22 milionů Kč,“ uvedl Karel Jech, vedoucí odboru technické asistence a neinvestičních programů SFŽP ČR.

Zcela nově je koncipován Program č. 3 - Neinvestiční podpora projektů zaměřených na aktuální témata z oblasti životního prostředí. Cílem programu je poskytnutí příspěvku na realizaci inovativních tematických aktivit v rámci EVVO a environmentálního poradenství. O podporu je možné žádat na realizaci kampaní, vydávání odborných periodik a publikací (studií) zaměřených na ekologickou tematiku, realizaci praktických projektů v ochraně životního prostředí.

Témata pro zaměření projektů v aktuální výzvě jsou:

1. klimatická změna a ochrana ovzduší (toto téma je zároveň dlouhodobým prioritním tématem pro další výzvy v programu č. 3),
2. podpora prosazování nového zákona o odpadech a podpora materiálového využití odpadů a obalů,
3. udržitelná spotřeba a výroba.

U obou výzev končí termín pro předložení žádostí dne 9. ledna 2009 do 12.00 hod.

Výzva pro Program č. 1 – Investiční podpora environmentálního vzdělávání, osvěty a poradenství pro region NUTS II Praha, komplementární k prioritní ose 7 Operačního programu Životní prostředí, bude vyhlášena do konce letošního roku.

*Lenka Brandtová,
tisková mluvčí SFŽP ČR, upraveno (red)*

PROGRAM PRO MLADÉ A CTIŽÁDOSTIVÉ VEDOUcí PRACOVNÍKY

The American Fund for Czech and Slovak Leadership Studies nabízí mladým vedoucím pracovníkům v oborech zdravotnictví, vzdělávání a ochrana životního prostředí z České a Slovenské republiky financování krátkodobých studijních stáží v USA.

Kandidáti si připraví svůj vlastní program tak, aby kombinoval školení na špičkových univerzitách a praxi ve špičkových organizacích ve Spojených státech. Žadatelé mohou využít své vlastní kontakty nebo partnery Amerického fondu ve Spojených státech. Fond hradí veškeré náklady programu.

Žadatelé musí mít alespoň pět let profesionální praxe v příslušném oboru, musí mít univerzitní vzdělání minimálně na úrovni bakalář, musí plyně ovládat angličtinu, musí být podporováni svým zaměstnavatelem a musí být ceněni pro své mimořádné schopnosti svými kolegy v oboru.

Celková délka pobytu v USA je maximálně 6 měsíců. Detailní uspořádání časového rozvrhu bude dohodnuto přímo mezi žadatelem a jeho americkými partnery.

Americký fond bude spolupracovat s českou a slovenskou Fulbrightovou komisí, aby byla zaručena otevřená soutěž, vynikající akademická a profesionální kvalita a etická bezúhonnost.

Termín pro přihlášky na rok 2009 je 31. březen 2009

Žádosti do programu budou posouzeny americkým fondem společně s českou a slovenskou Fulbrightovou komisí a vybraní kandidáti budou pozváni na pohovory v dubnu 2009. Dva až tři nejlepší kandidáti budou vybráni ze všech podaných žádostí. Předpokládáme, že první účastníci zahájí svůj program ve Spojených státech v červenci 2009.

The American Fund for Czech and Slovak Leadership Studies je nástupce the American Fund for Czechoslovak Relief, který byl registrován v roce 1990 jako nástupce the American Fund for Czechoslovak Refugees založeného v roce 1948. Fond pomohl tisícům Čechů a Slováků utéci před komunismem a usadit se ve Spojených státech. Mezi zakladateli fondu jsou Dr. Jan Papánek, první československý velvyslanec v OSN, Andrew Valuchek, vydavatel českých a slovenských novin v New Yorku, a mnoho dalších osobností, které se odmítly smířit s komunistickou mocí a pokračovaly ve svém boji proti komunismu ze Spojených států.

Další informace: <http://www.afcsls.org>, <http://www.fulbright.cz>

*Martin Herman,
The American Fund for Czech and Slovak
Leadership Studies*

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí ČR a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny jako zdroj. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

MŮJ KOUSEK ZEMĚ 2008

Slavnostním vyhlášením vítězů byl 1. října 2008 ukončen druhý ročník výtvarné soutěže pro děti Můj kousek Země 2008, kterou Česká geologická služba uspořádala ve spolupráci s MŽP při příležitosti Mezinárodního roku planety Země a kampaně MŽP Jaro pro Zemi. Děti byly spolu se svými rodiči nebo učiteli pozvány do České geologické služby (ČGS), kde pro ně byl připraven bohatý celodenní program. Kromě

prohlídky Vydavatelství ČGS, knihovny, archivu a paleontologických a mineralogicko-geologických kolekcí ČGS si všichni návštěvníci mohli například vyzkoušet rýžování zlata pod vedením Veroniky Štědré, trojnásobné mistryně světa v rýžování zlata.

Pak již následovalo slavnostní vyhlášení vítězů, při kterém dětem ceny předávali vedoucí odboru ochrany horninového a půdního prostředí MŽP Martin Holý, ředitel České geologické služby Zdeněk Venera a náměstek ředitele ČGS pro informatiku Robert Tomas.

Radost dětí z pestrých cen umocnila ještě bezmála dvouhodinová projížďka parníkem po Vltavě, kterou byl slavnostní ceremoniál pro děti zakončen.

Vydavatelství ČGS při této příležitosti vydalo nástěnný kalendář Můj kousek Země 2009 s oceněnými pracemi a širší výběr soutěžních děl je také vydán ve formě oblíbených pohlednic. Kalendář i pohlednice jsou dostupné v on-line obchodu ČGS (www.geology.cz/obchod) a všechny výtvarné práce jsou umístěny na stránkách věnovaných soutěži Můj kousek Země 2008 (www.geology.cz/soutez-2008) a rozříděny podle kategorií.

*Patrik Fífera, Česká geologická služba
Foto archiv ČGS*

ŠETRŇÝ TURISMUS – ŠANCE PRO BIOSFÉRICKOU REZERVACI ŠUMAVA

Projekt s názvem Šetrný turismus – šance pro Biosférickou rezervaci Šumava představilo Ministerstvo životního prostředí 23. října 2008. Na programu prezentace byla mimo jiné tato témata:

- *Objasnění významu výstupů pro ochranu přírody a krajiny a vysvětlení obtížnosti hledání řešení v kontextu udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu za souhlasu většiny klíčových aktérů*
- *Systém přeshraničních turistických tras*
- *Analýza potenciálu Biosférické rezervace Šumava pro rozvoj netradičních volnočasových aktivit*
- *Systém vzdělávání místních průvodců*
- *Systém vzdělávání a tréninkových kurzů zaměřených na podporu rozvoje udržitelného cestovního ruchu*
- *Systém podpory aktivit spojených s rozvojem udržitelného turismu v Biosférické rezervaci Šumava (grantové schéma)*
- *Systém certifikace místních produktů a služeb (značka Šumava – originální produkt)*
- *Cestovní ruch na Šumavě – Rozvojový koncept udržitelného cestovního ruchu*
- *Databáze kulturního dědictví Biosférické rezervace Šumava*
- *Analýza aplikovatelnosti konceptu biosférické rezervace na Šumavě*

Více informací: Martina Pásková, martina.paskova@mzp.cz, tel. 267 122 150

Tisková zpráva MŽP, kráceno (red)

VLÁDA VÝRAZNĚ ZVÝŠILA OCHRANU PŮDY

Vláda na své schůzi 20. října 2008 schválila návrh novely zákona o ochraně zemědělského půdního fondu (ZPF). „Zemědělská půda je v první řadě klíčový přírodní zdroj, bez kterého se žádná země neobejde. V dnešní době bývá v krajině často zastavována nejrůznějšími skladovými, obchodními či průmyslovými areály. Dnes schválená novela přispěje k její výrazně účinnější ochraně,“ řekl vzápětí ministr životního prostředí Martin Bursík, který návrh za svůj

resort předkládal. Novela kromě ochrany krajiny před nadměrným rozšiřováním zastavěných území pomůže také chránit půdu před znečišťováním a erozí.

S rozvojem měst a s rostoucí výstavbou průmyslových zón na „na zelené louce“ dochází k masivním záborům půd, často těch nejkvalitnějších, v rovinatých územích. Tyto plochy jsou obvykle vybetonovány a půda zde přestává plnit svůj účel: být zdrojem přírodní rozmanitosti, pomáhat vytvářet charakter krajiny a zadržovat v ní vodu (protipovodňová ochrana). Přitom je v České republice dostatek nevyužívaných zastavěných ploch, tzv. brownfields, s nimiž je možné pro ekonomický rozvoj počítat.

K vyšší ochraně půdy zákon využívá především ekonomické nástroje. Zvyšuje sazby odvodů za odnětí půdy ze ZPF, včetně zvýšení vymahatelnosti odvodů. Výše odvodů se nezměnila již od roku 1992, tudíž ve srovnání s dnešní cenovou hladinou jsou pro ochranu ZPF zcela nedostatečně účinné. Základní cenou, ze které bude výpočet vycházet, budou ceny zemědělských pozemků, stanovované příslušnou vyhláškou Ministerstva financí. Tato cena se násobí koeficientem podle stupně ochrany (cennosti) zemědělské půdy na daném pozemku. U půd zařazených do třídy ochrany IV a V navrhované zvýšení odvodů fakticky pouze kopíruje inflaci od roku 1992, kdy byly sazby naposledy stanoveny. U nejcennějších půd v I. a II. třídě ochrany ovšem novela počítá s výrazně vyšším navýšením sazeb.

Obce s rozšířenou působností budou rozhodovat o vynětí půdy ze ZPF do výměry 1 ha. Krajské úřady budou tato rozhodnutí vydávat u pozemků do velikosti 10 ha. U větších pozemků bude orgánem ochrany ZPF Ministerstvo životního prostředí.

Kontrolu bude, kromě orgánů ochrany ZPF, vykonávat i Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP), především v oblasti ochrany půdy před znečištěním.

Podle novely zákona se budou pořizovat informace o půdě pro registr informací o půdě. Registr povede resort životního prostředí. Informace obsažené v registru budou podkladem pro práci orgánů ochrany ZPF i pro veřejnost.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)*

POSLANCI BUDOU ROZHODOVAT O OCHRANĚ ALEJÍ I ZEFEKTIVNĚNÍ STÁTNÍ SPRÁVY V OCHRANĚ PŘÍRODY

Vládní návrh zákona o ochraně přírody a krajiny je připraven k projednání v prvním čtení v Poslanecké sněmovně. Vláda návrh schválila 1. října 2008. „Novela přináší výrazné zpřísnění způsobu povolování kácení stromořadí podél silnic a železničních tratí a také významné zjednodušení administrativy a zefektivnění rozhodování v ochraně přírody,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Zatímco podle současného zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, stačilo ke kácení stromořadí u silnic a železnic pouze oznámení správce komunikace, novela požaduje povolení řízení. „Ke zpřísnění se vláda rozhodla poté, co v některých krajích na jaře 2006

došlo k doslova masovému kácení alejí, které jsou významné nejen pro obraz krajiny, ale i jako životní prostor mnoha druhů živočichů. Stromořadí brání také velmi účinně větrné erozi, pomáhají udržovat stabilnější hydrologický režim v krajině a tím přispívají ke zvládnutí přívalových dešťů," vysvětluje ministr Bursík. Nově tedy budou rozhodovat o tom, zda bude vykácení stromořadí povoleno, ve většině případů obecní a městské úřady, a to vždy po dohodě s příslušným silničním nebo železničním úřadem. Pokud k dohodě nedojde, bude rozhodovat nejbližší nadřízený orgán (tedy zpravidla krajský úřad). Povolovací řízení počítá s účastí veřejnosti a také dává obcím právo požadovat náhradní výsadbu.

Novela přináší také významné zjednodušení administrativy a přiblížení rozhodování více k občanům. Mění kompetence jednotlivých orgánů ochrany přírody tak, aby se zjednodušily a pokud možno také koncentrovaly v daném území u jednoho orgánu. Výhodou bude nejen snadnější dostupnost pro veřejnost, ale také možnost spojení řízení, a tedy úspora nákladů pro veřejné rozpočty i občany. V návrhu novely se jednotlivé kompetence orgánů ochrany přírody podrobně vymezují, pro občany tak bude orientace v nich jednodušší. Například na území chráněné krajinné oblasti (CHKO) bude jediným orgánem ochrany přírody správa dané CHKO.

Aleji mezi Kašperskými Horami a Stachy na jaře 2006 – před vykácením. Foto: Libor Štěrba

Aleji mezi Kašperskými Horami a Stachy krátce po vykácení. Foto: Libor Štěrba

Agentura ochrany přírody a krajiny (AOPK) ČR získá novelou status správního úřadu s 13 krajskými středisky a 24 správami CHKO. Novela také ruší současnou nesmyslnou praxi, kdy o výjimkách ze zákona o ochraně přírody a krajiny musí rozhodovat vláda. Napříště bude o výjimkách ze zákazů v chráněných krajinných oblastech, národních přírodních rezervacích a národních přírodních památkách rozhodovat AOPK. Na území národních parků bude výjimky ze zákona udělovat správa národního parku. V přírodních rezervacích a v přírodních památkách bude výjimky povolovat krajský úřad. Ve všech případech půjde o standardní režim správního řízení, kde je možné uplatňovat námitky, existuje možnost odvolání a je zajištěno právo účasti veřejnosti. Kromě toho se tak rozhodování dostává blíže k žadatelům o výjimky.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

DOSTAVBU SILNICE R43 ZDRŽUJE POSTUP INVESTORA

Ministerstvo životního prostředí se 24. října 2008 důrazně ohradilo proti nařčením některých politiků, že svými posledními rozhodnutími zdržuje či dokonce blokuje přípravu rychlostní silnice R43, která má propojit dálnici D1 u Brna s rychlostní silnicí R35 u Svitav. Tato vyjádření MŽP vydalo výlučně z pozice úřadu, který má zákonem (č. 100/2001 Sb., resp. dřívějším 244/1992 Sb.) danou povinnost řádně vést proces posuzování vlivů na životní prostředí (EIA). Obě odmítavá vyjádření jsou odborná a nutná ze zákona. Zakládají se na objektivní nedostatečnosti dokumentace EIA k oběma úsekům rychlostní silnice R43, které předložil investor – Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD).

Jižní úsek dálnice D1 – Kuřim

V tomto úseku v okolí Brna investor dokumentaci EIA předložil v letech 2001, 2004 a 2007, přičemž byla opakovaně vrácena k přepracování, neboť nepředstavovala dostatečný podklad pro vydání závěrečného stanoviska EIA.

Třetí předložená dokumentace EIA z roku 2007 je nesořadým a nepřehledným konglomerátem dokumentace EIA z roku 2001, přepracované v roce 2004 (obsahuje variantu R43 přes Bystrc), a „dodatku“ k dokumentaci EIA z roku 2007 (obsahuje variantu R43 kolem Ostrovačic, tzv. Boskovickou brázdou). Proces EIA zde probíhá podle již neplatného zákona č. 244/1992 Sb.

R43 není závazně uvedena v příslušném územním plánu Velkého územního celku Brněnské regionální aglomerace z roku 1983.

V procesu strategického posouzení vlivů (SEA) Konceptce rozvoje dopravních sítí ČR v roce 1999 získala R43 nesouhlasné stanovisko. Vláda přesto rozhodla o výstavbě R43 v trase Brno – Svitavy.

Pro vedení trasy R43 je proto třeba nejprve zpracovat koncepci dopravního řešení celého regionu a posoudit ji v procesu strategického posouzení vlivů (SEA) na úrovni Jihomoravského kraje. Proces projektové EIA na úsek D1 – Kuřim nemůže nahradit proces SEA.

Severní úsek Svitávka – silnice R35

V tomto úseku ŘSD předložilo MŽP dokumentaci EIA pouze pro variantu R43 v trase Svitávka – Staré Město u Moravské Třebové, přestože MŽP v závěrech zjišťovacího řízení upozornilo ŘSD, že je nezbytné předložit i variantu v trase Svitávka – Svitavy.

Předložená trasa R43 Svitávka – Staré Město u Moravské Třebové je v rozporu s usnesením vlády č. 741/1999 o koncepci rozvoje dopravních sítí, které uvádí R43 v trase Brno – Svitavy s tím, že její trasa bude upřesněna při pořizování územního plánu velkého územního celku Brněnské sídelní aglomerace, přičemž k tomuto procesu dosud nedošlo.

MŽP nezná důvody, pro které ŘSD od roku 1999 nerespektuje zmiňované usnesení vlády, nicméně jako ústřední orgán státní správy je tímto usnesením vlády vázáno. ŘSD přesto v uplynulém období poskytlo podklady s trasou R43 k Moravské Třebové Pardubickému kraji, který ji zakotvil v územním plánu kraje.

Trasa R43 kolem Moravské Třebové vytváří ve výrazně nejfrekventovanějším dopravním směru Brno – východní Čechy dopravně nelogické prodloužení o délce cca 20 km. To nejenže způsobuje zbytečný nárůst spotřeby pohonných hmot a produkce emisí, ale především snižuje atraktivitu R43 pro řidiče, ve srovnání s mnohem kratší stávající silnicí I/43, stísněným a hustě zastavěným údolím Svitavy. Tím pádem zvyšuje riziko, že se údolí Svitavy výstavbou R43 podstatně méně odlehčí od nežádoucí tranzitní dopravy.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

ENCA – EVROPSKÉ INSTITUTE OCHRANY PŘÍRODY

Ve dnech 27. a 28. října 2008 se v Praze konalo 3. zasedání ředitelů evropských institucí ochrany přírody (ENCA). Akci uspořádala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR).

I přes bouřlivý rozvoj mezinárodní ochrany přírody až donedávna chyběla na evropském kontinentě organizace, která by sdružovala představitele státních institucí zabývajících se praktickou péčí o přírodní a krajinné dědictví. ENCA byla ustavena v Bonnu v září 2007.

„Hlavním posláním ENCA zůstává výměna zkušeností z péče o přírodu a krajinu. Zaměřujeme se i na aktuální problémy, související s ochranou přírody a krajiny, jako je otázka vzájemných vazeb mezi probíhající a očekávanou změnou podnebí a přírodou, problematika biopaliv, pravidelné, dlouhodobé a standardními metodami prováděné sledování (monitorování) vybraných částí přírody nebo ekonomické vyčíslení přínosů poskytovaných přírodou lidem (kupř. opylování, tvorba půdy nebo omezování ničivých dopadů záplav),“ vysvětluje František Pojer, ředitel AOPK ČR, který ředitelům evropských institucí ochrany přírody předsedá. Zasedání ENCA bylo mimo jiné příležitostí zamyslet se i nad tím, jak může vypadat ochrana přírody a krajiny v rychle se měnícím světě v blízké i vzdálenější budoucnosti,

„ENCA nevznikla žádným nařízením, ale sponzánně, z podnětu samotných institucí ochrany pří-

rody. Musíme zdůraznit, že se do její činnosti nezapojily pouze organizace z členských států Evropské unie, ale i ze širšího pojetí Evropy,“ zdůraznil Christian Schlatter ze švýcarského Spolkového úřadu pro životní prostředí, tajemník ENCA.

Jednání v Praze se zúčastnili představitelé 15 organizací ochrany přírody z 12 zemí, zástupci Evropské komise a odborné instituce Evropských společenství (ES) – Evropské agentury životního prostředí (EEA). Ve středu 29. října navštívili též CHKO Třeboňsko, kde shlédli tradiční výlov rybníka a sledovali ptáky v biosférické rezervaci.

Jitka Kozubková, AOPK ČR, www.nature.cz

EVROPSKÉ REGIONÁLNÍ SETKÁNÍ K UDRŽITELNÉ SPOTŘEBĚ A VÝROBĚ

Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Evropskou komisí uspořádalo 30. – 31. října 2008 v Praze Evropské setkání k udržitelné spotřebě a výrobě. Kromě zástupců Evropské komise vystoupili i zástupci UNEP (Programu OSN pro životní prostředí), vládních institucí, mezinárodních organizací, průmyslu, nevládních organizací, místních samospráv a akademické sféry. Cílem setkání bylo přispět k naplnění závazků v oblasti udržitelné spotřeby a výroby, schválených na světovém summitu v Johannesburgu, formulací evropských požadavků k připravovanému desetiletému rámci programů udržitelné spotřeby a výroby.

Na programu konference byly mimo jiné následující tematické okruhy: evropský Akční plán udržitelné spotřeby a výroby, místní a národní zkušenosti v oblasti udržitelné spotřeby a výroby, způsoby a přínosy vzdělávání a osvěty na téma udržitelného životního stylu, úloha vlády, nevládních organizací a obchodu v podpoře udržitelné spotřeby a výroby.

*Michaela Dočekalová,
tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)*

NOVELA ZÁKONA O OCHRANĚ OVZDUŠÍ POMŮŽE LIDEM VE ZNEČIŠTĚNÝCH OBLASTECH

Novelu zákona o ochraně ovzduší, včetně důležitého pozměňovacího návrhu poslance Radima Chytky, schválila 31. října 2008 Poslanecká sněmovna PČR. „Novela dává především krajům efektivní nástroj, kterým mohou bojovat se špatnou kvalitou ovzduší, způsobenou především průmyslovými zdroji znečištění. Zákon tak pomůže především Moravskoslezskému kraji, který patří k nejpostiženějším regionům,“ vysvětlil ministr životního prostředí Bursík. „Proto jsme s panem poslancem Chytkou na znění novely velmi rádi spolupracovali,“ dodal Martin Bursík.

Znečištění ovzduší prachovými částicemi, které mají prokazatelný negativní vliv na lidské zdraví, bohužel v České republice v posledních letech neklesá, ale naopak roste. Přetrvává také problém některých oblastí republiky – především Ostravsko-Karvinsko, Ústecký kraj, Praha či Brno – kde dochází k pravidelnému pře-

kračování imisních limitů těchto částic. V letech 2005 a 2006 docházelo k překračování platných imisních limitů pro ochranu zdraví plošně prakticky v celé republice. Zpráva o životním prostředí ČR v roce 2007 sice ukázala snížení plochy těchto území, ovšem k tomuto meziročnímu zlepšení došlo především vlivem příznivých povětrnostních podmínek. I tak ale v loňském roce v takto postižených oblastech žila více než třetina obyvatel země.

Nejvýznamnějšími zdroji prachových částic jsou, kromě dopravy a spalovacích zdrojů, také průmysloví znečišťovatelé (nevztahuje se na energetické zdroje, např. teplárny). Ačkoli většina z nich splňuje zákonné emisní limity, dochází v řadě oblastí k překračování imisních limitů stanovených pro ochranu lidského zdraví, například kvůli husté koncentraci znečišťujících podniků v daném regionu. Schválená novela řeší právě ty zdroje, jejichž prachové emise přesahují 30 tun ročně. Například v Moravskoslezském kraji se právě ony podílely na celkových emisích prachových částic v roce 2006 z celé třetiny.

Novela dává krajským úřadům pravomoc stanovit těmto znečišťovatelům – v případě, že se nacházejí v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší – emisní strop, který musí v určené lhůtě splnit a snížit tak zátěž obyvatel dané lokality. Krajský úřad stanoví takovému znečišťovateli emisní strop na úrovni maximálně 70 % hodnoty jeho průměrných ročních emisí prachových částic a zároveň může zpřísnit stávající nebo stanovit další podmínky provozu. V některých případech může po dohodě s provozovatelem snížit hodnotu emisního stropu až na 50 % výše průměrné roční hodnoty.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší vyhodnocuje MŽP každoročně na základě imisního monitoringu a zveřejňuje je ve Věstníku MŽP, dostupném i na www stránkách úřadu.

Tento pozměňovací návrh je jedním z řady nově připravovaných nástrojů ke zlepšení kvality ovzduší v ČR. Nástroje pro řešení ostatních kategorií zdrojů znečišťování a znečišťujících látek budou obsahem připravovaného nového zákona o ochraně ovzduší, který MŽP dokončí ještě v tomto roce.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

PŘIPRAVUJE SE VYHLÁŠENÍ NOVÉ CHKO NA DOLNÍM TOKU MORAVY A DYJE

Ministerstvo životního prostředí pověřilo Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK) přípravou návrhu na vyhlášení CHKO Soutok a návrhu plánu péče o toto území. Oba dokumenty by měly být hotové na jaře příštího roku a poté předloženy k diskusi všem dotčeným orgánům samosprávy i vlastníkům půdy.

K vyhlášení lokality na soutoku řek Dyje a Moravy chráněnou krajinnou oblastí se MŽP rozhodlo proto, že tato oblast představuje největší komplex zachovalých lužních lesů ve střední Evropě. Žije zde řada mimořádně vzácných druhů živočichů (především ptáků a bezobratlých) a unikátních rostlinných společenstev. Jedná se o lokalitu mezinárodního významu zakotvenou rovněž v mezistátních úmluvách a dokumentech. Je to evropsky významná lokalita (EVL) i ptačí oblast soustavy Natura 2000, biosférická rezervace UNESCO i mokřad mezinárodního významu, zapsaný ve světovém seznamu Ramsarské úmluvy.

Nový návrh zahrnuje oblast vymezenou EVL Soutok – Podluží a EVL Niva Dyje, převážně mimo Lednicko-valtický areál. U těchto EVL je nařízením vlády uloženo zajistit ochranu prostřednictvím vyhlášení CHKO. Případné spojení s již existující CHKO Pálava nepřed-

Z PROHLÁŠENÍ AOPK ČR K ZÁMĚRU VYHLÁŠENÍ CHKO SOUTOK

Cílem ochrany území bude zachovat jedinečná přírodní společenstva s populacemi vzácných druhů rostlin a živočichů a zajistit dlouhodobě příznivý stav biotopů a druhů soustavy Natura 2000 – Evropsky významných lokalit Soutok-Podluží a Niva Dyje a Ptačí oblasti Soutok – Tvrdonicko.

Navrhované území CHKO Soutok zahrnuje rozsáhlý komplex unikátně zachovaných lužních lesů a zaplavovaných luk v jižní části Dolnomoravského úvalu. Přestože je území ovlivňované člověkem již od dob středověku, patří k biologicky nejzajímavějším oblastem jižní Moravy s dochovanou vysokou druhovou pestrostí a s výskytem vzácných a chráněných druhů rostlin i živočichů. Jedná se například o bleduli letní, konitrud lékařský, kavyl písečný, tesaříka obrovského, čolka dunajského, raroha velkého a další. Jedinečnost oblasti dokládá i fakt, že v roce 2003 byla organizací UNESCO vyhlášena Biosférickou rezervací Dolní Morava, zahrnující CHKO Pálava, Lednicko-valtický areál a Podluží

s lužními lesy v oblasti mezi Břeclaví, Mikulčicemi a soutokem řek Moravy a Dyje.

Pro tuto vzácnou kulturní krajinu je nejvhodnějším typem ochrany právě vyhlášení chráněnou krajinnou oblastí. RNDr. František Pojer, ředitel AOPK říká: „Statut CHKO dovoluje pokračovat v osvědčených způsobech hospodaření a zajistit provádění managementových zásahů nezbytných pro zachování zdejší druhové rozmanitosti, na rozdíl od národního parku, ve kterém se důraz klade na ochranu a podporu přirozených přírodních procesů a bezzásahovost, které by však v případě území Soutoku vedly k zániku jedinečných biotopů následkem změn ve skladbě a struktuře lesů, zarůstání luk apod.“

Vyhlášení CHKO umožňuje postupné zavádění šetrnějších postupů do hospodaření a péči o biotopy vzácných druhů. Protože existence některých společenstev či druhů v území je závislá na pravidelném hospodaření, je jejich zachování nemyšlitelné bez úzké spolupráce s místními vlastníky a hospodáři, zejména s Lesy České republiky, s. p.

Zdroj: AOPK ČR, www.nature.cz

pokládáme, protože se významně liší hlavní předměty ochrany obou území. Zatímco na Pálavě jde především o ochranu vápencových bradel, v budoucí CHKO Soutok půjde o ochranu společenstev luhů v nivě velkých řek.

Na jaře tedy bude moci začít proces projednání obou dokumentů postupem, který požaduje zákon o ochraně přírody a krajiny. Návrhy budou nejdříve oznámeny všem známým vlastníkům pozemků, Jiho-moravskému kraji i dotčeným obcím. Následovat bude vypořádání případných připomínek a námitek a jejich zohlednění v návrzích. Dalším krokem je příprava a projednání návrhu nařízení vlády, kterým se vyhláší CHKO Soutok a jeho schválení vládou a současné schválení plánu péče o novou CHKO Ministerstvem životního prostředí.

V případě, že proces bude probíhat v zákonem daných lhůtách bez komplikací a navržený způsob péče o novou CHKO bude všemi zúčastněnými přijat, můžeme očekávat vyhlášení CHKO v jarních měsících roku 2010.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

MARTIN BURSÍK: VÍTĚZSTVÍ BARACKA OBAMY NADĚJÍ PRO SVĚTOVÉ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Za velkou nadějí pro světové životní prostředí označil 5. listopadu 2008 vicepremiér a ministr životního prostředí Martin Bursík zvolení Baracka Obamy 44. prezidentem Spojených států amerických. „Zprávu o Obamově vítězství jsem přijal s velkou radostí. Je nepochybné, že americký prezident je jedním z nejvýznamnějších světových státníků. Program Baracka Obamy dává velkou naději nejen americkým občanům, ale celému světu. Vítám USA na palubě mezi země, které spolu s Evropskou unií usilují o zásadní opatření na ochranu klimatu na Zemi,“ řekl Martin Bursík.

Barack Obama s budoucím viceprezidentem USA Joe Bidenem příslibili v příštích deseti letech investovat 150 miliard dolarů do čisté energie a vytvořit tak nejméně pět milionů nových pracovních míst v tomto perspektivním sektoru. Zároveň příslibili investice do úspor, které by v následující dekádě měly ušetřit tolik ropy, kolik jí dnes USA dováží ze Středního Východu a Venezuely dohromady. Obama také chce výrazně ekologizovat americký vozový park – do roku 2015 by měl po amerických silnicích jezdit nejméně milion hybridních automobilů, které lze dobíjet ze sítě. Do roku 2012 by mělo 10 % energie v USA pocházet z obnovitelných energetických zdrojů, do roku 2025 by tento podíl měl stoupnout na 25 %. Americké skleníkové emise chce Barack Obama snížit do roku 2050 o 80 %.

„Pro Evropu je to dobrá zpráva, protože v Baracku Obamovi získává silného partnera v mezinárodních klimatických jednáních. Na druhou stranu je to pro EU i evropský byznys velká výzva, protože USA dnes daly jasně najevo, že se chtějí stát lídrem v nových technologiích a nízkouhlíkové ekonomice,“ řekl Martin Bursík.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

ZEMŘEL JOSEF SEKYRA, PRVNÍ ČECH, KTERÝ DOSÁHL JIŽNÍHO PÓLU

S velkým zármutkem jsme přijali smutnou zprávu, že 10. listopadu 2008 zemřel ve věku osmdesáti let významný český vědec, geolog, polárník, speleolog a horolezec Doc. RNDr. Josef Sekyra, CSc. Celá česká věda a s ní i resort životního prostředí ztrácí v Josefu Sekyrovi významnou vědeckou kapacitu a skvělého spolupracovníka.

Josef Sekyra pracoval od roku 1952 v České geologické službě (dříve Český geologický ústav a Ústřední ústav geologický), od roku 1968 přednášel rovněž na Univerzitě Karlově v Praze. Věnoval se výzkumu oblastí s extrémními klimatickými podmínkami, jako jsou velehory, vyprahlé pouště, podzemní prostory a polární oblasti. Zabýval se zejména problematikou periglaciální geomorfologie a kryogeologie. Je autorem mnoha vědeckých publikací a populárně naučných knih. Doma se v posledních 20 letech podílel na výzkumu Krkonoš ve spolupráci s Krkonošským národním parkem.

Josef Sekyra byl prvním Čechem, který v roce 1969 stanul s americkou expedicí Deep Freeze na jižním pólu. V Antarktidě byl již o tři roky dříve se sovětskými výzkumníky. Zúčastnil se také řady horolezeckých expedic.

V roce 1961 překonal československý horolezecký rekord, když v Pamíru zdolal horu vyšší než 7000 metrů nad mořem. Vytvořil tu také výškový vědecký rekord – dokonce ve výšce 7700 m na Pik Kaufmannu zkoumal vliv mrazu na horniny.

V roce 1963 pracoval při speleologické expedici do Apuánských Alp v Itálii v druhé nejhlubší jeskyni světa Antro di Gorchia, poté se v letech 1966 – 1967 podílel na výzkumu kráteru vulkánu Stromboli.

V letech 1974 – 1976 se zúčastnil mapování centrální části Sahary v Alžírsku. Jeho pouštní výzkumy pokračovaly v roce 1978 geologickým výzkumem a mapováním Západní pouště v Iráku a v letech 1980 – 1981 mapováním centrální Sahary v Libyi. V roce 1989 mapoval a zkoumal Syrskou poušť. Byl též odborníkem na vyhodnocování leteckých a satelitních snímků, a NASA ho dokonce přizvala ke studiu snímků povrchu Marsu.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

CERTIFIKÁTY PRO EKOLOGICKY ŠETRNÉ VÝROBKY A SLUŽBY

Při příležitosti předávání Cen ministra životního prostředí 11. listopadu 2008 v aule ČVUT v Betlémské kapli v Praze předala náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková nové certifikáty české **ekoznačky** Ekologicky šetrný výrobek a Ekologicky šetrná služba a také certifikát ekoznačky EU Květina.

Certifikáty Ekologicky šetrný výrobek získaly:

- Za poznámkové bločky z recyklovaného papíru Recycled Paper Post-it notes společnost **3M Česko**, cenu převzal Sales Representative Petr Mottl.

- Za archivní program ze sběrového papíru, archivní krabice a boxy, pořadače, spisové desky výrobní družstvo **Kampi Office**, ocenění převzali Zdeněk Peroutka, Product Manager a Pavel Procházka, Keyaccount Manager.

Českou ekoznačku Ekologicky šetrná služba získalo:

- **Centrum Veronica Hostětín.**

Jeho budovy a vybavení slouží vzdělávání a osvětě veřejnosti a dalších cílových skupin o udržitelném regionálním rozvoji a způsobech, jak k němu dospět, cenu převzala Ing. Jana Tesařová, ředitelka Centra Veronica Hostětín.

Ekoznačku EU Květina získal:

- Plzeňský **Hotel Irida** za celkovou rekonstrukci zchátralého, povodněmi postiženého činžovního domu v plzeňské čtvrti Roudná. Rekonstrukce byla provedena tak, aby hotel vyhověl náročným požadavkům klasifikace čtyřhvězdičkového hotelu, ale následně také kritériím pro udělení ekoznačky EU v kategorii turistických ubytovacích služeb. Ocenění převzala Dagmar Vítovcová. Další certifikáty, opravňující k užívání ekoznačky EU nebo ČR byly slavnostně předány 20. listopadu v rámci Měsíce kvality ve Španělském sále Pražského hradu dvěma firmám.
- Majitelé luxusního pětihvězdičkového hotelu **Chateau Mcely** Inez a Jim Cusumano převzali certifikát opravňující je užívat Květinu – ekoznačku EU. Chateau Mcely je teprve druhým pětihvězdičkovým hotelem v celé Evropské unii, který se tímto oceněním může pochlubit. Hotel sídlí ve zrekonstruovaném záměcku, který původně patřil šlechtické rodině Thurn-Taxisů a nachází se ve středních Čechách nedaleko Mladé Boleslavi, v klidné oblasti Svatojiřského lesa. „Vedení hotelu dokázalo, že luxus a ochrana životního prostředí mohou jít ruku v ruce,“ říká Adéla Petrová z **agentury CENIA**, která má realizaci Národního programu environmentálního značení na starosti. Petrová zmiňuje kupříkladu skutečnost, že vytápění hotelu využívá obnovitelné zdroje energie, neplývá se materiálem, třídí se odpad apod.
- Druhá oceněná firma pochází až z Tchaj-wanu. Firma **ASUSTek** jako jeden z nejvýznamnějších výrobců výpočetní techniky převzala certifikáty opravňující ji k užívání ekoznačky pro čtyři řady notebooků – N10, N20, N50 a N80, které splnily náročné požadavky směrnice, jejíž kritéria jsou shodná v národním i evropském programu environmentálního značení. Notebooky tedy mohou nosit jak ekoznačku Ekologicky šetrný výrobek, tak i evropskou Květinu. Špičkové notebooky, vybavené nejmodernější technologií, dokázaly splnit nejnáročnější požadavky z hlediska jejich dopadu na životní prostředí. Požadavky se týkají především spotřeby elektrické energie, životnosti, ob-

sahu rtuti, elektromagnetického záření, ale i hlučnosti či zpětného odběru výrobcem.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)*

MEZINÁRODNÍ SEMINÁŘ VĚNOVANÝ EKOŠKOLKÁM

V konferenčních a jednacích prostorách Magistrátu hlavního města Prahy se 13. a 14. listopadu 2008 konal mezinárodní seminář věnovaný ekoškolkám – mateřským školám uplatňujícím v praxi ekologickou výchovu. Seminář byl určen zástupcům veřejné správy a pedagogům z mateřských škol. Soustředil se na vymezení problémů spojených s provozem různých typů ekologicky zaměřených školek a na začleňování ekovýchovných programů a principů do činnosti mateřských škol. Záštitu nad akcí převzalo Ministerstvo životního prostředí ČR, Ministerstvo životního prostředí Spolkové republiky Německo, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a radní pro životní prostředí hlavního města Prahy Mgr. Petr Štěpánek, CSc. Programové a organizačně seminář zajišťovalo Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, občanské sdružení Apus, Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Toulcův Dvůr – středisko ekologické výchovy hlavního města Prahy a Sächsische Landesstiftung Natur und Umwelt.

Jak zdůraznil ředitel odboru environmentálního vzdělávání MŽP Tomáš Kažmierski, seminář zároveň představil dobrou praxi Spolkové republiky Německo v této oblasti, zejména se zaměřením na tzv. lesní školky, což je pro nás velmi inspirativní. Seminář byl prvním konkrétním krokem spolupráce českého a německého MŽP v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.

Problematikou ekoškolek se bude v budoucnu zabývat ministerstvem koordinovaná meziresortní pracovní skupina pro kontakt dětí s přírodou. Počítá se též zapojením zejména Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví. Pracovní skupina se ve své činnosti zaměří na problematiku kontaktu s přírodou u dětí ve věku 0 – 3 roky, ekologických mateřských školek, otázku využívání školních zahrad apod. „Odcizování zejména městských dětí přírodě a přírodním prostředí je bohužel realita. Děti mají stále řidší kontakt s přírodou a neznají základní ekologické vazby. Z toho pak plyne, že nevědí, že mléko dávají krávy nebo že krávy nejsou fialové jako na obalech čokolád. Rozvoj ekologických přístupů v praxi mateřských škol je důležitým krokem, jak tomu čelit,“ vysvětluje ředitel Kažmierski.

Více k tématu též v rozhovoru tohoto čísla Zpravodaje MŽP.

Kontakty:

Miroslav Novák, odbor environmentálního vzdělávání MŽP, tel. 267 122 272, e-mail miroslav.novak@mzp.cz

Blanka Toušková, SSEV Pavučina, tel. 234 621 386; info@pavucina-sev.cz

Nada Frélichová, Apus, o. s., tel. 724 159 702
ekoskolky@apusos.cz

Anna-Katharina Klauer, Sächsische Landesstiftung
Natur und Umwelt, tel. +49 341 235 3630
anna-katharina.klauer@lanu.de

Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)

NOVÉ EKOZNAČKY: PAPIROVÉ TAŠKY, KRABÍČKY NA VAJÍČKA A PRACÍ PROSTŘEDKY

Ministr životního prostředí Martin Bursík podepsal certifikáty, kterými se uděluje ekoznačka Ekologicky šetrný výrobek, třem dalším firmám. Dvě firmy požádaly o českou značku Ekologicky šetrný výrobek i přesto, že výroba probíhá za našimi hranicemi. Obě firmy používají jako výchozí surovinu papír a recyklací či šetrným zpracováním ho přeměňují na své výrobky. Čeští zákazníci tak získávají opět lepší orientaci na trhu a mají větší šanci rozhodnout se příznivěji pro životní prostředí.

První z oceněných je maďarská firma **Onix Packaging**, vyrábějící papírové tašky. Ty jsou například potisknuty pouze vodou ředitelnými, zdravotně a ekologicky nezávadnými barvami, nejsou používána škodlivá lepidla a při jejich přepravě se nesmí používat jako obalový materiál PVC. „Firma nás oslovila se zájmem získat ekoznačku, protože to po ní požadoval její zákazník,“ říká Petr Saifrid z Agentury pro ekologicky šetrné výrobky při CENIA, české informační agentuře životního prostředí, na otázku, jak maďarskou firmu napadlo získat právě českou ekoznačku.

Druhou oceněnou firmou je polská pobočka dánské společnosti **Hartmann Polska**, která na náš trh dodává krabíčky na vejčka, vyrobené z tzv. nasávaného papíroviny. Ekoznačka doplnila ostatní certifikáty kvality a řízení podniku z hlediska ochrany životního prostředí, které již firma získala v minulosti.

Poslední firma, která na náš trh brzy uvede dokonce šest nových ekologicky šetrných výrobků, se rozhodla pro ekoznačku Evropské unie – Květinu. S tou se budou spotřebitelé moci setkat na nových pracích prášcích a gelech pro barevné i bílé prádlo vyráběných firmou **Fosfa, a. s.** Jedná se o první a zatím jedinou českou firmu, která se touto ekoznačkou může na našem trhu pochlubit. „Vážíme si toho o to více, že právě prací prostředky patří u spotřebitelů mezi nejvíce poptávané výrobky s ekoznačkou,“ říká Adéla Petrová z Agentury pro ekologicky šetrné výrobky. Nové prací prostředky ponесou název Feel Eco.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

VLÁDA ROZHODLA: KAMIONY V PÁTEK A V NEDĚLI NEVYJEDOU

Vláda ČR na svém jednání 12. listopadu 2008 schválila návrh novely zákona o provozu na pozemních komunikacích, který předložili ministr dopravy Aleš Řebíček a ministr životního prostředí Martin Bursík. Novelu nyní musí projednat obě komory parlamentu. „Cením si toho, že pro verzi MŽP hlasovala vláda jednomyslně, což je dobrý základ pro úspěšné provedení novely legislativním procesem,“ řekl Martin Bursík a dodal, že koalice dává této novele jednoznačně přednost před návrhem poslankyně Věry Jakubkové, který nepočítá se zákazem pátečních jízd kamionů, ale pouze s úpravami cen mýtného, což by znamenalo pouze převedení kamionové dopravy na silnice nižších tříd a další zátěž pro obce.

Po schválení novely bude na všech silnicích v České republice platit celoroční zákaz jízd kamionů, těžších než 7,5t v pátek od 15.00 do 18.00 a v neděli od půlnoci do 22.00. Vláda souhlasila i se snížením počtu plošných výjimek z tohoto zákazu, které byly obsahem původního návrhu Ministerstva dopravy, podle návrhu ministra Bursíka. „Vláda rozhodla racionálně. Výjimku budou mít všichni ti, kdo ji logicky potřebují, ale nebude možné se skrývat pod různými ‘gumovými’ kategoriemi,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

MŽP oproti původnímu návrhu MD prosadilo snížení počtu plošných výjimek. Vyřazeny byly například výjimky pro „kurýrní služby“ či „nepřetržité provozy“, kam se dá skrýt doprava prakticky čehokoli. Výjimka bude naopak i nadále platit pro přepravu zboží podléhajícího zkáze, živých zvířat, humanitární pomoci, integrovaného záchranného systému i pro techniku potřebnou na stavbách a opravách dopravních (silničních či železničních) komunikací. MŽP mj. také doplnilo, že zákaz neplatí pro provoz na účelových komunikacích, protože bez toho by například nemohl kamion legálně ani přejet v areálu vlastní firmy od skladu k výrobě či z parkoviště do myčky.

Jednorázové výjimky budou zpoplatněny částkou podle druhu výjimky a délky jejího trvání. „Progressivní zpoplatnění motivuje přepravce, aby si požádali o výjimku opravdu pouze na dobu nezbytně nutnou,“ vysvětluje Martin Bursík.

Vládní rozhodnutí se opírá o statistická zjištění a věcné argumenty. Největší intenzita dopravy je v pracovní dny mezi 14.00 a 18.00, přičemž v pátek je o 15 % vyšší než v ostatních pracovních dnech. Počet nehod v této době je až o 20 % vyšší (jen u osobních automobilů až o 40 %) a počet usmrčených osob až o 45 % vyšší než v ostatní pracovní dny ve stejné době. Trend počtu nehod s účastí nákladních vozidel nad 7,5 tuny přibližně odpovídá trendu intenzit nákladní dopravy. „Rozhodujícím faktorem ovlivňujícím nehodovost v pátek odpoledne je celková intenzita dopravy všech vozidel a vyčerpání kapacity komunikací v době souběhu špičky pracovního dne se špičkou hromadného odjezdu na místa rekreace o víkendu, které ve své masivnosti jsou českým fenoménem a nelze je srovnávat s jinými zeměmi Evropy,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

MINISTR BURSÍK JEDNAL SE ŠUMAVSKÝMI STAROSTY

Ministr životního prostředí Martin Bursík, náměstek ministra pro ochranu přírody a krajiny František Pelc a ředitel Správy Národního parku Šumava František Krejčí se 13. listopadu 2008 v Kašperských Horách sešli se starostkami a starosty obcí ze Šumavy a Pošumaví, aby diskutovali o budoucí vzájemné spolupráci na rozvoji šumavského regionu.

„Představili jsme reprezentantům obcí náš konkrétní návrh budoucího velkého společného projektu, který má na Šumavu a do Pošumaví přinést jednak finanční zdroje, ale také nové pracovní možnosti a perspektivu Šumavákům, lidem, kteří tu žijí. Jde o návrh tezí tzv. Master projektu, o němž budeme nyní se všemi dvaadvaceti šumavskými a pošumavskými obcemi velmi podrobně jednat,“ vysvětlil ministr životního prostředí Martin Bursík.

Více než tříhodinová diskuse, velmi otevřená a neformální, se dotkla celé řady témat. Například ekologické veřejné dopravy, kde chce správa parku a MŽP rozšířit současnou síť tzv. zelených autobusů a převést je postupně na pohon na stlačený zemní plyn. Dalším tématem byly projekty modelových tradičních šumavských hospodářství, nabídka spolupráce na zpracování regulačních plánů obcí za účasti týmu špičkových architektů a urbanistů, projekt na zefektivnění třídění a svozu separovaného komunálního odpadu na Šumavě či další ote-

vírání Šumavy návštěvníkům. Řeč byla samozřejmě o aktuální kůrovcové situaci v národním parku.

„Diskuse byla velmi plodná, i když jsme se některých témat měli šanci dotknout jen letmo,“ zhodnotil setkání ministr Bursík a dodal, že tímto setkáním vzájemná komunikace rozhodně nekončí. Počínaje dneškem začne série jednání, kde se ředitel Správy NP Šumava František Krejčí a náměstek ministra životního prostředí František Pelc postupně do konce února setkají nejen se starosty, ale s celými zastupitelstvy přímo v jednotlivých obcích, kde budou diskutovat, co si obce přejí do návrhu Master projektu doplnit či z něj naopak vynechat. „Zájmy jednotlivých obcí se často v konkrétnostech liší, jak ukázalo i toto jednání. Proto si chceme vyslechnout v každém zastupitelstvu, co danou obec trápí, co jí chybí a co by si z hlediska dalšího rozvoje představovala,“ řekl František Pelc a dodal: „Tam, kde se zastupitelé dohodnou, že třeba dvě tři obce mají v dané oblasti potřeby obdobné, se samozřejmě můžeme sejít třeba se třemi zastupitelstvy dohromady. Záleží na zájmu a preferenci samotných obcí.“

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, foto autor*

STANICE OCHRANY FAUNY PAVLOV UKONČÍ ČINNOST

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK), která provozuje Stanici ochrany fauny (SOF) v Pavlově, se po projednání s MŽP a zralé úvaze rozhodla ukončit její činnost v rámci státní ochrany přírody k 31. 12. 2009. Za 20 let činnosti SOF v zásadě splnila svůj hlavní účel. Navíc je nutné na základě rozhodnutí o restitučním vyrovnání vydat hlavní budovy užívané stanicí. V neposlední řadě k ukončení činnosti vedou též důvody ekonomické, neboť pronájem nemovitostí či případný jejich odkup a další nutné investice a zajištění provozu jsou nad rámec nynějších finančních možností AOPK.

Stanice ochrany fauny AOPK v Pavlově u Ledče nad Sázavou vznikala od roku 1988 jako specializované pracoviště zaměřené na problematiku druhové ochrany, v počátku zejména na záchranu vydry říční. Za léta činnosti bylo přijato více než 70 nalezených jedinců vydry říční, ve stanici pak probíhala péče o úspěšné odchovy potomků těchto zvířat, přičemž více než 50 procent z nalezených a odchovaných jedinců bylo vráceno do přírody. Pracovníci SOF se rovněž podíleli na přípravě repatriace vydry říční a studiu příčin jejich ohrožení na území ČR. V současné době je tento program ukončován.

Stanice se postupně zaměřovala na péči i o další ohrožené druhy živočichů, např. rorocha velkého, puštíka bělavého, sýčka obecného, sovu pálenou a pečovala také o hendikepované živočichy. Každoročně je přijímáno až 300 hendikepovaných živočichů dočasně neschopných života v přírodě. SOF poskytovala pomoc především živočichům zraněným či ohroženým na životě v důsledku lidské činnosti. Většina jich byla po nějakém čase navracena zpět do přírody.

Diskuse se starostkami a starosty obcí ze Šumavy a Pošumaví byla otevřená a neformální.

Ministr životního prostředí Martin Bursík, ředitel Správy NP Šumava František Krejčí a náměstek ministra František Pelc.

Stanice se věnovala též environmentální výchově a vzdělávání. Přednášky, semináře či jiné akce pro veřejnost s ukázkou živočichů zaznamenávaly velký ohlas zejména u dětských návštěvníků.

Realizaci záchranných programů bude nadále AOPK zajišťovat a koordinovat. Přitom spolupracuje s řadou nevládních neziskových organizací, Národní sítí záchranných stanic, kterou provozuje ČSOP, a zoologickými zahradami.

Ukončení činnosti stanice se řadí k velmi nesnadným rozhodnutím,“ prohlásil RNDr. František Pojer, ředitel AOPK. „Je o to složitější, že se jedná o pracoviště zaměřené mimo jiné na praktickou ochranu živočichů, kterou podporujeme a kterou považujeme za více než potřebnou. Ale na druhou stranu nutno říci, že pavlovská stanice splnila svůj hlavní cíl. Vedení AOPK bude usilovat o převod stanice na jiného vhodného provozovatele v tomto regionu.“

Věra Dřevíková, AOPK ČR, www.nature.cz

FESTIVAL VODA, MOŘE, OCEÁNY

Ve středu a ve čtvrtek 19. a 20. listopadu proběhl v Ústí nad Labem již 4. ročník mezinárodního filmového festivalu Voda, moře, oceány. Vyhlášovatelem je nadační fond Crystal Planet. Pořadateli festivalu jsou město Ústí nad Labem, Fakulta životního prostředí UJEP, Ministerstvo životního prostředí, Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, Dream Produktion MP, Europa Koncept CZ.

Nad událostí, stejně jako v loňském roce, převzal záštitu ministr životního prostředí ČR Martin Bursík a primátor města Ústí nad Labem Jan Kubata. Festivalovým centrem pro letošek byly prostory klubu Mumie, promítalo se i v přednáškovém sále Severočeské vědecké knihovny. Festival také, jako každým rokem doprovázela řada dalších kulturních akcí, například výstavy fotografií nebo beseda o dálkových mořeplavbách. Po loňské úspěšné premiéře probíhaly festivalové projekce i v několika ústeckých klubech. Organizátoři přivítali rovněž některé zahraniční věhlasné tvůrce filmových dokumentů. Do spolupráce s festivalem letos vstoupila též Ústecká zoologická zahrada s vyhlídkovým elektroláčkem, který sloužil k propagaci festivalu po městě.

Ve festivalové soutěži bylo 35 snímků z 11 zemí, z toho pět českých od tří domácích autorů.

Prezident a zakladatel festivalu Steve Lichtag se těšil z toho, že ústeckým divákům festival může nabídnout emotivní filmové příběhy a pozvat je do světa vody, moří a oceánů, na jehož zachování nám všem musí záležet. Ve festivalové porotě zasedli RNDr. Jitka Radová z Ministerstva životního prostředí, Kateřina Javorská (SR), předsedkyně Unie slovenských televizních tvůrců a Dušan Jurčík, dramaturg zahraničních dokumentárních pořadů v České televizi. MFF Voda-moře-oceány je členem evropského sdružení festivalů EUIFA (European Underwater Images Festivals Association)

Další informace: www.vodamoreoceany.cz

Tisková zpráva MŽP, kráceno (red)

FÓRUM PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ

V pořadí již páté Fórum pro udržitelný rozvoj 2008 svolal na 20. listopad předseda Rady vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) a předseda vlády Mirek Topolánek do Lichtenštejnského paláce v Praze na Kampě. Fórum se v letošním roce zaměřilo na priority českého předsednictví v Radě EU v oblasti udržitelného rozvoje a bylo jedním z mezníků aktualizace Strategie udržitelného rozvoje ČR (SUR ČR), která bude pokračovat do konce roku 2009. Nový text Strategie má možnost připomínkovat i široká veřejnost. Na webových stránkách RVUR a rozcestníku <http://www.udrzelny-rozvoj.cz> je možno se seznámit s aktuálními dokumenty RVUR. Prezentace dosavadního postupu a přípravné studie k dopracování SUR jsou zveřejňovány na webových stránkách zpracovatele, společnosti Integra Consulting Services.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, kráceno (red)*

OZVĚNY EKO FILMU 2008

Ministerstvo životního prostředí připravilo pro veřejnost zdarma projekci českých pořadů z 34. ročníku Mezinárodního filmového festivalu o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví Ekofilm 2008, v rámci 16. přehlídky české a slovenské dokumentární a animované tvorby, pořádané FITES v kině Mat 21. a 22. listopadu 2008. Na programu byly například snímky: Živý obraz lepšího světa, Nehasit! Hořím! Miloslav Příhoda - jezdec military, Hormonální akvárium, Plastic People, Příběh jedné asanace nebo film Zajatci bílého boha, který letos získal Velkou cenu Ekofilmu.

Další informace: <http://www.ekofilm.cz>

*Jitka Radová, oddělení PR a komunikace MŽP,
kráceno (red)*

INSPIRUJEME SE DATY

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, uspořádala 19. listopadu 2008 v Praze konferenci Inspirujeme se daty. Konference byla součástí informační kampaně ke Směrnici INSPIRE. Tato směrnice dává základ pro vznik jednotné evropské infrastruktury prostorových dat (Infrastructure for Spatial Data in Europe) a její principy začnou v České republice platit od května 2009. Pro transpozici směrnice byla v průběhu roku 2008 projednávána novela zákona 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Během těchto jednání bylo otevřeno velké množství více či méně sporných témat, která dnes již mají svá řešení.

CENIA si uložila náročný úkol – dát na tato témata odpověď během jednoho dne. Program byl proto velmi přesně a cíleně sestaven, aby názvy jednotlivých částí přesně odpovídaly tomu, co bylo zájemem organizátorů. V dopoledním workshopu s názvem Nebojte se INSPIRE se představily firmy, které nabízejí nástroje např. na další vzdělávání expertů,

snadnou správu metadat, zpřístupnění náročnějších forem mapových služeb, modernizaci geoportálů či služby elektronického obchodu. Po obědě navázal odpolední přednáškový blok s názvem *Co už máme... kaleidoskop dat a služeb*. Ten měl za cíl představit geoinformatiku ve veřejné správě, která má již dnes mnoho fungujících komponent budoucí národní infrastruktury a bez problému je provozuje. Neskryvaný optimismus v názvech byl záměrně užít pro povzbuzení všech INSPIRE skeptiků – Nebojme se INSPIRE, vždyť už spoustu z toho, co požaduje, dnes máme!

Následovala část, ve které představil zástupce Evropského výzkumného centra současný stav prací na vývoji implementačních pravidel – nezbytných technických specifikací pro fungování infrastruktury. Úplný závěr konference patřil zástupcům ústředních orgánů, které zásadním způsobem zasáhly do přípravy novely zákona 123/1998 Sb. Náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková, náměstek mi-

nistra vnitra Zdeněk Zajíček, místopředseda Českého úřadu zeměměřického a katastrálního Karel Štencel a předseda České asociace pro geoinformace Jiří Hiess představili vizi koordinace nově vznikající národní geoinformační infrastruktury.

Zúčastnilo se na 130 zástupců úřadů nebo organizací státní správy, zástupců územních samospráv, firem podnikajících v oblasti GIS, profesních organizací a studentů. Celým dnem se nesla přátelská atmosféra, která po skončení přednášek pokračovala i na závěrečném koktejlu. Zde měli účastníci možnost prodiskutovat témata celého dne, klást a zodpovídat otázky, na které většinu dne nebyl čas. Příjemným, možná i úsměvným překvapením pro účastníky byl dárek, který obdrželi všichni při odchodu – plod ananasu symbolizující evropskou infrastrukturu INSPIRE.

Touto konferencí se CENIA mimo jiné zapojila do série akcí, které 19. listopadu probíhají každý rok na celém světě jako připomínka celosvětového dne GIS.

Podrobnosti naleznete na www.inspirujmese.cz a vše o INSPIRE na www.czinspire.cz.

*Šárka Lacinová,
CENIA, česká informační agentura
životního prostředí, www.cenia.cz
Foto archiv CENIA*

Náměstek ministra vnitra Zdeněk Zajíček.

Poskytovatelé GIS technologií prezentují své služby.

NOVÁ PUBLIKACE – O MĚŘENÍ KONCENTRACÍ PŘÍZEMNÍHO OZONU

Koncem letošního roku vyjde v nakladatelství ČHMÚ studie Využití pasivních dozimetrů pro vymezení rizikových oblastí z hlediska potenciálního poškození vegetace přízemním ozonem: případová studie pro CHKO Jizerské hory, vegetační sezona 2006, autorského kolektivu Hůnová I., Srněnský R., Horálek J., Koželková K. Práce shrnuje výsledky a zkušenosti z několikaleté aplikace pasivních dozimetrů pro měření koncentrací přízemního ozonu ve venkovských zalesněných oblastech, vzdálených od antropogenních emisních zdrojů. Poukazuje na možnosti využití výsledků pro hodnocení znečištění ovzduší ve vztahu k přírodnímu prostředí, vegetaci a ekosystémům, zejména v oblasti horských lesů a pro vymezení rizikových oblastí z hlediska potenciálního poškození vegetace zvýšenými koncentracemi fytotoxického přízemního ozonu.

Publikaci lze objednat na adrese: Český hydrometeorologický ústav, SIS, p. E. Firmanová, Na Šabatce 17, 143 06 Praha 4 - Komořany, tel. a fax 244 032 721, e-mail eva.firmanova@chmi.cz.

*RNDr. Iva Hůnová, CSc.,
Český hydrometeorologický ústav,
úsek ochrany čistoty ovzduší*

EMILIE STREJČKOVÁ, nestorka ekologické výchovy Z PLATONICKÉ LÁSKY DĚTI NEBUDOU

Vystudovala jste Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy, obor matematika, výtvarná výchova, defektologie a národní škola, a pak ještě ochranu přírody na přírodovědecké fakultě. Kdy jste se začala zabývat ekologickou výchovou?

Dneska mám dojem, že jsem k ní inklinovala od dětství. Jsem ročník 1939 a v období války jsem žila na Šumavě na Čachrově a tam existovala obrovská svoboda. Do školky jsem napřed nechodila, pak pár měsíců sice ano, ale většinou jsem se potloukala s partou dětí po lesích. Dnes ani nechápu tu volnost, tu svobodu, kterou jsme tehdy měli.

Takže jste přírodní vztahy měla jaksí prožité...

Měla. Když jsem se po válce v pětačtyřicátém roce vracela do Plzně, město mi bylo vlastně odporné.

Vystudovala jste, a pak jste toto začala ze sebe vydávat?

Ještě jsem to dlouho dál dostávala do sebe. Třeba o prázdninách, kdy jsme jezdili k tetě na Šumavu, jsem postupně každý rok viděla, jak stromy přibývají, co se v lese děje, jak rostou houby, v zimě jsem jezdila na lyže na Špičák. Na tehdejší městské dítě jsem byla v přírodě opravdu hodně... Na pedagogické škole

jsem tenkrát museli povinně vést pionýry. Bohužel, do dneška nevím, kdo si vymyslel, že je vedu v duchu junáka, ale každopádně jsem z toho „důvodu“ musela ze školy odejít a „osvědčit svůj kladný vztah k socialistické vlasti“ fyzickou prací. Asi tři, čtyři roky jsem dělala po různých továrnách a různá další zaměstnání, byla jsem aranžérka, sanitářka, u zedníků jsem pracovala. Dělala jsem i v továrně, kde byla organická ředidla a ten rok jsem měla třikrát zápal plic. Do té doby jsem závodila, plavala, hrála volejbal první ligu, a pak už nic. Měla jsem částečně naleptané plicní sklípky, s následky zřejmě dodneška.

Takže jste si vliv prostředí na člověka vyzkoušela taky z té špatné strany...

Pak mi povolili studovat. To už jsem ale měla dvě děti, takže jsem studovala dálkově, taky to nebyla procházka růžovým sadem, ale pomáhala mi maminka.

Pobývala jste ale nějakou dobu také v Africe, že?

Ano, měla jsem příležitost seznámit se trochu šířeji s planetou. Rok a půl jsme s manželem žili v Alžírě a rok v Keni v Nairobi, takže jsem poznala i velkou plochu Afriky. Byli jsme se podívat také na Sahaře v Maroku. Mimoto jsem poznala dost slušnou část z Asie. Když člověk vidí, jak z Kavkazu vytékají nádherné prudké řeky, pak tečou podél hor a rozpouštějí se zavlažovacími kanály do polí, až místy už jsou krystalky soli a mohou tam pak růst jenom slanomilné rostliny, tak člověk vidí, že to není dlouhodobá perspektiva. V Africe jsem byla ještě jednou po jedenadvaceti letech a viděla jsem, jak se za tu dobu rozšířila Sahara, jak se zmenšily oázy, jak zmizela voda. Tam, kde před jedenadvaceti lety byly vodní plochy, dalo se projít většinou suchou nohou po solném povrchu. Člověku tak dojde, že to není žádná legrace. Shodou okolností jsme byli v Nairobi v době, kdy Josef Vavroušek jel Expedici Lambaréné.

Setkali jste se tam?

Tam jsme se seznámili. O expedici byla obava. Měli být už dávno v Keni, a pořád nejeli. Měli jsme strach, co se stalo v Somálsku, protože to bylo tenkrát dost rozdivočelé. Pak jsme jednou jeli po silnici a já říkám: Co to je za velké auto za námi? Byla to Tatra! Způsobili jsme malou paniku na křižovatce, jak jsme se začali objímat. To jsou takové nahodilosti, které dohromady dají smysl. Když člověk dneska sleduje záběry z Keni a z okolních zemí, které jsme poznali, vidíte ten rozdíl a pochopíte, že se s tím musí něco dělat. Nutí vás to přemýšlet, co. Já jako pedagog jsem vystudovala také defektologii a ta mě obohatila velice směrem k ekologické

výchově. To, co je totiž vypracováno metodicky pro defektní děti, co už se všechno ví, že se pro ně dá dělat, jak postupovat spirálově, to ekologické výchově v metodice schází.

Co to znamená postupovat spirálově? Co ekologická výchova nemá?

To bychom museli zabrouzdat do evolučního děje, protože genetická výbava lidí, dítěte, je ovlivněná tím, že byla několik milionů let určována v kontaktu hlavně s přírodou, pak teprve přišly nějaké chýše nebo polozemnice. Následovala tisíciletí zemědělského osidlování a staletí mírné zemědělské civilizace, těžiště života bylo na vesnici. A dneska vlastně náhle nadpoloviční většina lidí sídlí ve městech. Téměř do současnosti děti byly v kontaktu s přírodou, a to nejenom v pozitivním slova smyslu. Příroda v raném věku obohacuje, i když prožitky jsou negativní. Dítě musí procítit, jak bolí kámen, který padne na nohu, jak působí, když ho venku chytanou kroupy. Jsou to pro ně celoživotní určující zážitky – ty pozitivní i ty negativní.

Bezprostřední zkušenost...

Ano, tu bezprostřední zkušenost potřebují.

Co tedy podle vás ekologické výchově chybí – při srovnání se zavedenější pedagogickou oblastí defektologie?

Chybí jí vědecký fundament. Stálo by za to, aby někdo srovnal, kolik lidí se dnes profesionálně věnuje odpadům, kolik lidí energetice a dalším oblastem životního prostředí a kolik lidí se vědecky zabývá vývojem dětského mozku v těchto souvislostech.

Kdy jste se vy začala ekologickou výchovou zabývat prakticky?

Začínala jsem jako „málo politicky spolehlivá“ jako družinářka. V družinách bylo tolik dětí, že se pracovalo na dvě směny, jednou dopoledne, jednou odpoledne. Dopoledne mělo tu výhodu, že rodiče nevyzvedávali děti, mohlo se tedy běhat venku, chodit do muzeí, zkrátka nebyli jsme vázaní jenom na prostředí školy. A my jsme opravdu dělali co nejvíc výletů, malovali jsme baráky po Praze, jezdili na lodičkách. Leccos z těch aktivit by dneska asi hygienici a bezpečnostní technici zakázali, ale tenkrát to prošlo. Zkrátka chodili jsme ven. Nepustili nás sice do drůbežárny, ale šli jsme se podívat na chov koní. Třída viděla leccos naprosto názorně.

Šlo to tedy tak přirozeně.

Přirozeně, ano! Největší radost jsem měla, když tahle třída v devítce končila, pozvali mě a jejich třídní učitelka se ptala: Prosím tě, co ty jsi s těmi dětmi dělala? Ať jsme se ptali na cokoli, vždycky říkali, že to viděli v družině, to znají z družiny, tohle zase tamodtud... Možná, že takovýhle typ výuky alespoň ze začátku, v těch prvních nejnižších ročnících, by dal dětem dnes, kdy se těžiště výchovy a vzdělávání překlápí z první signální soustavy, kdy se dítě učí přirozeným životem, čím dál

víc k druhé signální soustavě, kde se učí slovem, obrazem. To ale není plnohodnotný život. Jakékoli zobrazování je vždycky nějak deformované, ochuzené. Děti nemají dostatečnou představu o čase, protože televizní děj běží vždycky rychleji, je barevnější, je esteticky vypulírovanější než realita. Se skutečným životem se to nedá srovnat. Jediný čas, kdy se s tím dá něco dělat, rezerva, která existuje, je pro děti začátek života. A ten je taky nejdůležitější. Právě v defektologii už se před dvaceti, třiceti lety vědělo, že nejdůležitější je období startu. Je to stejné jako se stromkem – mladý se dá ohýbat a roubovat, dá se s ním leccos dělat, s dospělákem těžko. Tady je potřeba dobře si promyslet, co a jak s dítětem při startu udělat, abychom ho nenasměrovali jenom do té druhé signální soustavy, jenom k obrazům, počítačům, televizím, k virtuální realitě. Pan docent Petr Sak napsal publikaci *Mládež na křižovatce*, právě o tom, jak se děti dostávají k masmédiím a jakou roli v jejich životě hrají; jsou tam i grafy. My bychom měli obdobně sledovat, co se děje s dětmi a přírodou. Zakládala jsem v letech 1993 a 1994 první místo pro ekologickou výchovu v Českém ekologickém ústavu. Bohužel, od loňského roku bylo zase zrušeno. Dělala jsem tam analýzu současného stavu ekologické výchovy...

Ano, to právě začínáte odpovídat na otázku, kterou jsem měla na jazyku. Váš život vůbec je ve znamení houževnatého prosazování nových věcí, které se pak ukážou životaschopné...

Pavel Šremer tenkrát dostal za úkol napsat k této analýze stavu ekologické výchovy recenzi. V ní krásně rozvádí, že by bylo potřeba jednak analýzu rozšířit – měli jsme tehdy málo času a byla jsem na to zprvu sama, potom s Alenou Reitschmiedovou – a jak by bylo třeba pokračovat plynule, jako to dělají třeba v oblasti zdravotnictví. Náš pohled na úbytek kontaktů dětí s přírodním prostředím byl ojedinělý asi také proto, že děti do tří let patřily doposud pod resort zdravotnictví, a ten se zabývá nemocnými, nezabývá se zdravými. A my chceme mít děti zdravé, duševně i tělesně optimálně rozvinuté.

Po vašem působení v Českém ekologickém ústavu přišlo vaše životní dílo – zakládání střediska ekologické výchovy Toulcův dvůr. Je to tak?

Je. Protože jsem si uvědomila, že, jak se říká, řetěz je tak silný, jak silný je jeho nejslabší článek. A ve výchově a vzdělávání dětí u nás rozhodně nejslabším článkem není teorie. Právě tím, jak se přesouvá celý životní styl do interiéru, překlápí se současně také vzdělávání k teoretickému, ke slovům, obrazům. Dneska se sice začíná promítat i trojrozměrně, ale stejně tomu chybí zase dimenze reálného času, propojení s přírodou. Třeba paní docentka Illnerová se zabývá biorytmy člověka, časem, který navazuje na přírodní děje. A těch propojení mezi člověkem a přírodou, kterých si zatím nevšímáme, těch je tolik... Já si myslím, že tam je nejslabší článek, který nám bude bránit v trvale udržitelném rozvoji.

To jste si tedy řekla a to byly důvody, proč jste s vervou sobě vlastní pracovala na založení Toulcůva dvora?

Původní myšlenka byla přírodní obnova údolí Botiče. Udělaly se projekty, průzkumy, udělaly se cesty, lávky, celé údolí jsme zprůchodnili. A řekli jsme si, že někde uprostřed bude nějaká zastávka, kde se lidé něco dozví, kde něco uvidí, kde najdou nějaké odborníky, se kterými budou moct dát řeč. Jenomže přišla revoluce...

Takže to bylo už před rokem 1989.

Dávno předtím. Naučnou stezku a lávky jsme dělali v akci Z se státní ochranou přírody a s aktivisty ochrany přírody, kteří byli nesmírně pracovití. Je třeba říct poctivě, že kdyby nebylo – jak nemám důvod milovat komunistické vize – doby, kdy se souhlas s pozemky, které mají být chráněné, vydával naprosto bez problémů, tak se to asi nepodařilo. Třeba paní Dačická z Heslova bez problémů podepsala souhlas u svých pozemků v pražské Šárce, aby se staly chráněným územím. I díky tomu dneska je v Praze pomalu stejné procento chráněných území jako v průměru v celé republice. Taky si to Praha zaslouží, protože je mimořádně přírodně cenná.

Tehdy neexistoval ten silný tlak na zastavování území, jaký je teď, že?

Jistě. Mělo to své výhody a nevýhody. Naší výhodou bylo, že pozemky kolem Toulcovy dvora byly státní a Toulcův dvůr patřil také státu a nám se podařilo po mnohaletých bojích získat Toulcův dvůr na 50 let do pronájmu jako ekologické centrum hlavního města Prahy.

Když jste potom skončila s ředitelováním střediska ekologické výchovy v Toulcáku, nedala jste si pokoj. Začala jste s prosazováním ekologické mateřské školy?

Ještě předtím jsem prosadila výzkum odcizování přírodního prostředí...

Při tom jste se setkala s Františkem Koukolíkem?

S ním jsem se setkala už dřív. Když jsem dělala v Českém ekologickém ústavu, s Pepou Vavrouškem jsme společně šli za doktorem Koukolíkem a on napsal z našeho impulsu publikaci Fyziologie chování člověka ve vztahu k životnímu prostředí. Dělal pro nás několik přednášek, protože „vzpoura depravantů“ by se dala chápat také jako vzpoura lidí, kteří jsou tlačeni žít mimo genetické mantinely, které dala člověku příroda. Příroda mu dala určitou možnost vidění, slyšení, chození, běhání, citění nebezpečí. Mohli bychom to vzít jedno po druhém, třeba vidění: Dneska všechny děti koukají jenom před sebe na obrazovky a netrénování periferního vidění možná způsobuje část nehod v autech. Nebo citění: my měli práce na pozemku, většinou za moc nestály, ale přece jen jsem si dovedli představit, co to je zemědělská práce: jak voní a jak živa je půda. Kdo a jak to dneska dětem nahradí? Počítač? Takhle bychom to mohli vy počítávat dál a možná bychom zjistili, že děti šidíme o rozvíjení více než poloviny toho, co geneticky dostaly do vínku.

Skočila jsem vám do řeči, když jste říkala, že jste prosadili výzkum...

Právě na základě toho, co vnesl do problematiky pan primář Koukolík, objevilo se, co všechno schází. On to bral z hlediska člověka a humanitních věd, biosociálně. Protože ale je odborník na člověka, na lidský mozek, ne už na přírodu, nemohlo tam být specifikováno, jak by děti měly být v kontaktu s přírodou. Tady se ukazuje to prázdné místo, které by bylo třeba hodně rychle doplnit. Většina lidí u nás v republice je zaměřená buď přírodovědně, nebo humanitně. Schází tady průnik. Každý má svou slovní zásobu, nerozumí si navzájem. To nám škodí. A právě tím se taky doktor Koukolík zabývá pod titulem Třetí kultura, jsou to přednášky na céděčku, mohli by je mít ještě v Akademii věd. Tam se přimlouvá na překlenutí bariér mezi oběma směry. Sama jsem měla štěstí, že jsem studovala spíš humanitní směry, ale s manželem Jaromírem jsem dělala terénní přírodovědné průzkumy. Když jezdíte na jedno místo tři, čtyři roky a zabýváte se vazbami mezi rostlinami a brouky, pro které je zeleň potravou, tak se vám najednou příroda ukáže docela jiná.

Teď se tedy dostáváme k ekologické mateřské škole?

Končila jsem na Toulcově dvoře tímto tříletým výzkumem odcizování člověka přírodě. Vznikla z něj publikace Aby děti byly a žily, myslím, že je ještě k sehnání na pražském magistrátu. Souběžně s tím se začala budovat ekologická mateřská školka.

Teď právě Ministerstvo životního prostředí s partnery připravilo seminář Dobrá praxe ekosholek, v Česku, myslím, první svého druhu. Zatímco v zahraničí, třeba v Německu, jsou alternativní školky už nějakých pár let uchycené, tady je to nyní úžasný objev. O seminář je velký zájem. Vy jste ale s ekologickou mateřskou školou začínali na Toulcově dvoře už v roce 2003, 2004. Jak se to podařilo?

Zkontaktovali jsme se s Hamburkem, protože je partnerským městem Prahy. Tam jsme si našli ekologickou školku, kterou vede sympatický ředitel. Velice vstřícně nás přijal. Dělal jsme několik společných akcí, oni byli tady, my u nich. Když jsem viděla, jak u nich nejsou plochy kolem školky ani zaasfaltované, ani zabetonované, ani pokryté umělou dlažbou, jak je tam všechno zelené, o kolik jsou v ekologii dál, toužili jsme spolupráci nějak rozšířit, což se teď konečně daří.

Co to vlastně je – ekologické nebo lesní mateřské školky?

Nedá se to přesně definovat, každá je trochu jiná, každá je v jiném prostředí. Právě proto se pořádá teď 13. a 14. listopadu ta konference.

Vy jste dostala za všechny své počiny už dávno, v roce 1997, Cenu ministra životního prostředí.

Také jsem Nestorka ekologické výchovy...

Jaký jste z těch ocenění měla pocit?

Řeknu pravdu: Víc si cením toho, když tehdy ty děti v deváté třídě a jejich učitelka říkaly, že kdeco znaly z terénu, kdeco znaly z družiny. To pro mne je největší ocenění, samozřejmě také stále košatější život v Toulcově dvoře.

Čeho jsme se z vašich témat ještě dotkli málo?

Pořád hledám cestu, jak by se popisovaná situace dala napravovat. Když si uvědomíte, kolik přibývá alergiků, dětských rakovin, co všechno se děje jenom z hlediska zdraví, co se děje z hlediska psychologie, kolik dětí je narušených, kolik přibývá koukolíkovských depravantů... Co s tím? Kudy? Ale existuje cesta, kterou považuju zatím za nedostatečně využitou, a to je vznik Úmluvy o právech dítěte z roku 1989, ke které Česká republika také později přistoupila. Jednou za pět let se hodnotí...

...jak se dodržuje.

Ano, naposledy to bylo v tomto pololetí. V úmluvě je třeba napsáno, že dítěti by měly být poskytnuty takové podmínky, aby mohlo optimálním způsobem rozkvést, aby se mu dostalo všeho, co potřebuje. Není to přesná formulace, jak jsem to řekla, ale obsahově je to přesné. My vlastně děti, proti Úmluvě o právech dítěte, šidíme, necháme je zakrňovat, nerozvíjíme všechno, čím je genetika vybavila. Tady vidím šanci, kdyby se tím někdo začal zabývat... Další velkou šancí bych viděla v tom, že děti do tří let by měly přejít do gesce Ministerstva školství. Bylo by to dobré, kdyby se ta situace na začátku dobře rozjela, kdyby vzniklo třeba tak velké oddělení věnující se problematice dětí do tří let, jako má sport, který je zavedený a dostává miliardy. Potřebovali bychom dobrý start pro ty první tři roky věku. Jsou rozhodující, protože to je tzv. období imprintingu, trvalého vtiskování. Co se do dětí nedostane při tom startu, budeme v dalších letech dostávat daleko obtížněji, s menšími a povrchnějšími výsledky.

Jak tomu mám přesněji rozumět – dostat děti do tří let do gesce ministerstva školství?

Dosud tuto oblast mělo Ministerstvo zdravotnictví, teď by měly patřit dětičky do tří let Ministerstvu školství. Má to ale, pokud vím, dostat jedna pracovnice, která už má na starost školky. Což vzhledem k závažnosti této problematiky považuji za absolutně nedostačující.

Jde tedy o to, co může poskytnout těmto dětem stát?

Doteď se říkalo: To je věc rodičů, to není věc státu. Když jsme dělali výzkum, paní učitelky říkaly: No ale my nemůžeme s těmi dětmi nic moc dělat, už jsou moc velké na to, abychom dokázaly změnit návyky. Jděte na nižší věk, a tam slyšíte to samé. Je daleko větší potřeba věnovat pozornost rodičům, jestli. Na výstavě, která je teď na MŽP, je o tom hodně. Bylo by potřeba doplnit prázdnou niku mezi humanitními, hlavně pedagogickými, a biologickými obory, snažit se poznání dostat alespoň na úroveň, na které jsou třeba právě ti defekto-

logové. Aby se vědělo, která část mozku se rozvíjí v kterou dobu, jakým způsobem, jak rozšiřovat vědomosti, jak jsme mluvili o té spirále, kdy už mozek je nazrálý, aby pochopil. Tím bychom se měli zabývat na vědecké úrovni.

Vědecky k pochopení, ke zvnitřnění přirozených věcí?

Musíme si uvědomit, že dokud nevezmeme přírodu do hry jako rovnocenného partnera, máme smůlu. Děti třeba zjišťují, že existuje pozemek, který je biologicky pestrý, krásný, příroda je chráněná, ale stačí nějaká obálka, kamarád, známý a stane se z něj stavební parcela, která v tom momentě má řádově vyšší cenu než původní příroda. Naše děti se učí matematiku a nejsou hloupé, máme inteligentní děti, ale jak mají tomuhle rozumět? Tady opravdu všechno souvisí se vším a my v tom zatím strašně kulháme, pokud to není jeden krok dopředu a dva dozadu. Jestliže v naší republice většina lidí věří, že lidé najednou pochopí, co to je příroda, co to je člověk, jak je to spolu provázané – že může dojít k nějakému nazření, tak vlastně nemáme šanci... Jedinou šanci vidím v tom začít odmalíčka, kdy je styl blízko k přírodě přirozenější, je dětem vlastní. Tam by se mělo začínat ve prospěch jak přírody, tak dětí, lidí.

Jak to myslíte s vírou v nazření?

Děti pořád odvádíme někam od přírody dál. Příroda je tady miliony let, ale kultura pár let. Docent Sak při svém výzkumu zjistil, jak přibývá čas, který děti tráví v interiéru, u masmédií a ubývá pobyt v přírodě. Když někde něčeho přibývá, musí jinde zase čas ubýt. Věřit v pochopení přírody a sebe sama nazřením znamená věřit v něco, co v člověku není. Jako kdybychom chtěli, aby vyrostl stromek, když nezasadíme semínko, a aby se utvářel stromek k obrazu našemu, když se nikdo o to nesnaží.

O čem teď přemýšlíte?

Moje nejnovější poznatky jsou ze čtyřměsíčního pobytu po nemocnicích. Tam se mi otevřel zase jiný pohled na život. Hodně jsme si tam mezi pacientkami povídaly. Ony, když slyší povídání o přírodě, třeba řeknou: Já taky miluju přírodu, strašně miluju přírodu, bez přírody bych být nemohla. A já říkám – no a jak se to projevuje? Ona: Chodím do Šárky a chodím po asfaltových cestičkách, ale do lesa bych nešla. Já: Proč byste nešla do lesa? Ona: Já se lesa bojím. Já říkám: A proč? Čeho? Zkuste mi říct, čeho se bojíte v tom lese. A ona: No já nevím. Zkrátka, do lesa nejdu... Jiná pacientka řekne: Mám hrozně ráda houby, ale tři roky už jsem v lese nebyla kvůli klíšťatům... I ptám se: Kam to povede?

Žijí tito lidé podle vás nevědomky v omylu, když říkají, že milují přírodu?

Takový je rozdíl mezi platonickou a skutečnou láskou. Z platonické lásky nikdy děti nebudou. Je to totéž jako skutečná láska a platonická láska.

*Ptala se Hana Kolářová
v Praze-Záběhlicích 6. listopadu 2008
Foto Vlad. Čeleda*

POLOHA V NÁRODNÍM PARKU ZNAMENÁ PRO OBCE PROFIT

Obce, které leží přímo v Národním parku Šumava z toho jednoznačně ekonomicky profitují. Ukázala to bakalářská práce studenta Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích Roberta Zemana s názvem *Výhody a omezení obcí ležících ve správním území Národního parku Šumava z hlediska zdrojů obecních příjmů*.

Zemanova studie ekonomicky zhodnotila výhody a omezení, které obcím přináší existence národního parku. Výsledek jasně ukazuje, že příjmy obcí v národním parku na obyvatele jsou zhruba dvakrát vyšší, než příjmy srovnatelných obcí mimo území parku. „Studie ukazuje, že existence národního parku je pro obce naprosto zásadním ekonomickým přínosem, přestože se v médiích často dočteme o opaku. Obce mají lepší přístup k dotačním titulům, ale především těží z toho, že národní park je atraktivním cílem turistů,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Robert Zeman ve své práci zkoumal vzorek osmi obcí v okrese Prachatice. Čtyři z nich (Kvilda, Nová Pec, Stožec a Želtnava) leží přímo na území národního parku, čtyři naopak mimo jeho hranice (Chroboly, Ktiš, Zálezly a Žernovice). Jako objektivní zdroje dat zvolil autor závěrečné účty obcí v období let 1992 – 2006. Závěrečné účty mají tři rozdílné struktury. Od roku 1992 do roku 1996, v roce 1997 a od roku 1998 do roku 2006 se liší struktura vykazování příjmů. V zájmu zachování maximální průkaznosti srovnal Robert Zeman příjmy obcí v těchto třech obdobích zvlášť i vývoj celkových příjmů za všechny roky.

Za celé patnáctileté období měly obce Kvilda (21 246 Kč/obv.), Stožec (21 248 Kč/obv.) a Nová Pec (17 442 Kč/obv.) výrazně vyšší příjmy než

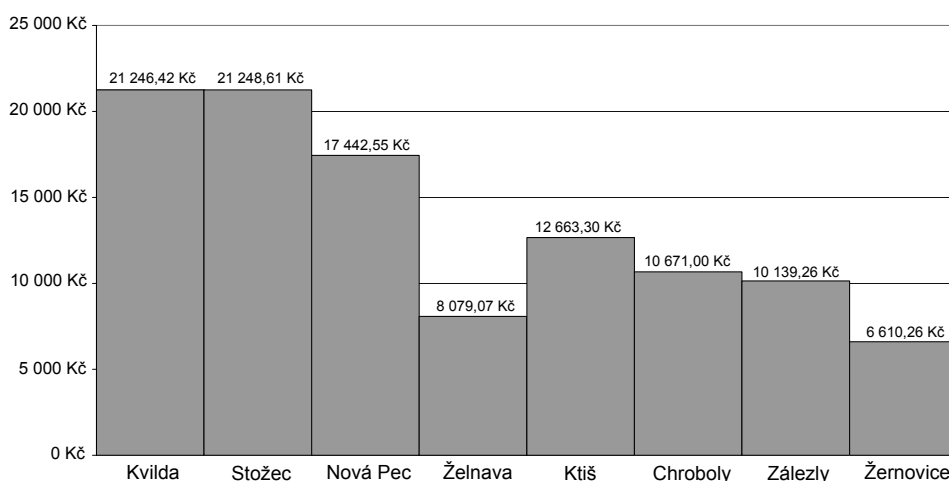
Přirozeně se obnovující horská smrčina na Šumavě.

Želtnava (8079 Kč/obv.), která leží na hranici národního parku, a všechny obce ležící mimo území NP Šumava. „To ukazuje, že přítomnost v národním parku je pro obec velkou šancí, kterou může využít,“ upozorňuje ministr Bursík.

V celkových příjmech při přepočtu na obyvatele jednoznačně vedou obce, které leží v národním parku. Jenom Želtnava, která je pouhých několik kilometrů vzdálená od Nové Pece, ale leží již jen na hranici parku, je na úrovni příjmu obcí mimo park.

„Za nejprůkaznější fakt a také za nejobecnější považuji příjem na obyvatele. Obce v Národním parku Šumava měly v letech 1992 – 2006 až několikanásobně vyšší příjem na obyvatele,“ říká autor studie Robert Zeman. „Tento velký rozdíl plyne především z vyššího příjmu dotací, mnohonásobně vyšších cen a tržeb za prodaný nemovitý majetek a z ubytovacích a rekreačních poplatků. Výše příjmu je obecně velkou výhodou a umožňuje svobodnější rozhodování o investicích, chodu obce. Je možné tvořit velkorysejší díla, možnost zakládat infrastrukturu, která je základem pro další

Celkový příjem na obyvatele obce v období let 1992–2006

Zde je zobrazen příjem na obyvatele obce za celé sledované období let 1992–2006. Z grafu vyplývá jednoznačně vyšší příjem na obyvatele u obcí Kvilda, Stožec a Nová Pec. Příjmy jsou zde až několikanásobně vyšší oproti ostatním sledovaným obcím. Obec Želtnava je příjmově podprůměrná ve srovnání s mimoparkovými obcemi Ktiš, Chroboly a Zálezly.

Zdroj: Robert Zeman – Výhody a omezení obcí ležících ve správním území Národního parku Šumava z hlediska zdrojů obecních příjmů

rozvoj a multiplikačním efektem přinese další příjmy v budoucnosti. Je však potřeba dodat, že samotné finanční prostředky, jakkoliv jsou velké a jakkoliv jsou velkou výhodou, nezakládají automatický úspěšný rozvoj obce. To ukazuje příklad Nové Pece. Přestože měla tato obec absolutně nejvyšší příjmy letích 1992 – 2006, nedokázala je efektivně proměnit ve prospěch vzhledu obce, její infrastruktury, ve kvalitu služeb jak pro své občany, tak pro návštěvníky.“

„Dalším parametrem, který je významný, je schopnost Správy Národního parku a CHKO Šumava pozitivně a účinně komunikovat s obcemi a pomáhat maximalizovat jejich příjmy a výhody plynoucí z exis-

tence národního parku. Schopnost kvalitně a průhledně vést tuto organizaci významně ovlivňuje charakter a kvalitu života v obcích národního parku,“ dodává autor práce. „Dluhu v této oblasti z minulosti jsme si vědomi a docela usilovně pracujeme na tom, abychom dobrou spolupráci s obcemi reálně nastartovali. Společně pracujeme na místní Agendě 21 a definovali jsme regionálně významné projekty. Připravujeme také tzv. Master projekt, který přinese na Šumavu další prostředky z EU,“ říká ředitel Správy NP Šumava František Krejčí.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP,
upraveno (red), foto autor*

BIOLOGICKÁ ROZMANITOST A INTERNET

Přestože výraz *biologická rozmanitost (biodiverzita)* se v 80. letech 20. století původně objevil v anglicky psané přírodovědecké literatuře jako vysloveně odborný termín, brzy se rozšířil i mimo akademické kruhy. Stal se překvapivě rychle součástí slovníku nejen ochránců přírody, ale i řídících pracovníků a politiků. Popsanou skutečnost odráží i moderní informační zdroj – internet.

Společnost vsuktu informační

Označení současné společnosti za informační není ani zdaleka nadsazené. V běžném životě se každodenně setkáváme s informacemi, které se na nás valí doslova ze všech stran. Nejsympatičtější pokus vyhodnotit celosvětové množství informací podnikla prestižní Kalifornská univerzita v Berkeley v USA. V roce 2000 se pokusila odhadnout, kolik informací vyprodukuje lidstvo každý rok (<http://www2.sims.berkeley.edu/research/projects/how-much-info>): o tři roky později toto šetření zopakovala (<http://www2.sims.berkeley.edu/research/projects/how-much-info-2003>).

K jakým výsledkům američtí badatelé dospěli? V roce 2002 bylo v tištěné podobě a na filmových, magnetických a optických záznamech (zvuková CD, CD Rom, DVD) v celém světě uloženo přibližně 5 exabytů nových informací. Uvedené číslo je pro běžného čtenáře těžko představitelné. Pokud bychom výše uvedené informace vytiskli, na každého obyvatele naší planety by připadal sloupec knih vysoký 10 m. Objem informací, vytvořených lidstvem v roce 2002, odpovídá informacím obsaženým ve všech slovech, která lidé vyřkli od samého začátku lidské kultury. 92 % nových informací je uloženo na magnetických nosičích, především na pevných discích osobních a přenosných počítačů. V období 1999 – 2002 se objem informací v celosvětovém měřítku zvýšil o 30 %. Přestože množství vytištěných informací neustále narůstá, většinu z nich vytváříme při úřadování či psaní korespondence: tištěná informace totiž nevzniká ponejvíce v podobě knih, novin a časopisů, jak se všeobecně usuzuje.

Přenos informací elektronickými kanály – telefonem, rádiem, televizí a internetem – zahrnoval v roce 2002 celosvětově téměř 18 exabytů informací. Naprostou většinu z nich, přesně 98 %, jsme si předali po telefonu, ať už po pevných linkách nebo bezdrátově. Web v té době nabízel informace o objemu 170 terabytů, což odpovídá 85 miliardám tištěných stránek formátu A4. Přestože internet představuje nejnovější nosič informací, je nejrychleji rostoucím informačním médiem všech dob. Za tři roky, které uběhly mezi oběma šetřeními berkeleyjských akademiků, se objem údajů dostupných na internetu ztrojnásobil. Průměrný uživatel internetu na něm v celosvětovém průměru stráví 11 hodin a 24 minut měsíčně. Již v roce 2002 fungovaly na webu tři miliony aktivních blogů a v roce 2007 tvořily nevyžádané zprávy (*spamy*) na 60 % veškeré elektronické pošty, přičemž tento podíl neustále roste.

O čem vypovídají data

Průzkum uskutečněný 19. srpna 2003 E. A. Norsem a J. T. Carltonem (*Conserv. Biol.* 17: 1475-1476, 2003) přinesl pro někoho překvapivé výsledky. Zjistilo se totiž, že biodiverzita byla v té době na světové síti zmiňována častěji než termíny, jako je *relativita*, *molekulární biologie*, *změna podnebí* nebo *oceánografie*. Zájemce se mohl dokonce setkat na internetu se slovem *biodiverzita* na více stránkách než se jménem kultovní hudební skupiny Beatles, amerického prezidenta George W. Bushe, populárního hollywoodského herce rakouského původu a současného kalifornského guvernéra Arnolda Schwarzeneggera nebo vynikajícího profesionálního golfisty Tigera Woodse.

Protože se v několika posledních letech objem a obsah informací dostupných na světové síti výrazně změnil, rozhodla se V. Guadarramová-Maillotová z univerzity v novozélandském Hamiltonu výzkum uskutečnit znovu (*Conserv. Biol.* 22: 233-234, 2008). 19. října 2007, kdy šetření prováděla, zaznamenala k výrazu

biodiverzita více než 20 milionů přístupů (*hits*). Jako přístup označujeme každý zaznamenaný požadavek vůči serveru. Zájem o sledované slovo se tak od roku 2003 zvýšil o 658 %. Nicméně i tento významný nárůst je menší než u dalších výše uvedených výrazů. Není bez zajímavosti, že ve sledovaném období vzrostl počet přístupů na webu k sousloví *molekulární biologie* 80x a k výrazu *změna podnebí* 67x. Jediným výrazem, který zaznamenal menší nárůst zájmu uživatelů, se stalo jméno Arnolda Schwarzeneggera. Ukazuje se rovněž, že lidé hledají výraz *biodiverzita* na internetu méně často než před pěti lety, ačkoli frekvence jeho výskytu na internetových zpravodajských serverech se významněji nemění.

Použijeme-li vyhledávač www.googleflight.com, který porovnává popularitu dvou výrazů na internetu, zjistíme, že v případě anglických termínů *nature conservation* (ochrana přírody) a *biodiversity* (biodiverzita) je situace naprosto vyrovnaná (oba měly na webu 14 300 000 nálezu). V našem mateřském jazyce našel vyhledávač sousloví *ochrana přírody* 3 190 000x, kdežto *biologická rozmanitost* jen 136 000x (navštíveno 6. 11. 2008).

Úmluva o biologické rozmanitosti a internet

Nahlédneme-li do textu klíčové normy mezinárodního práva, Úmluvy o biologické rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity, CBD*), zjistíme, že se smluvní strany zavázaly podporovat pomocí vhodných mezinárodních a celostátních institucí nezbytnou mezinárodní vědeckotechnickou spolupráci na poli ochrany a udržitelného využívání biodiverzity (článek 18). CBD vstoupila v platnost v prosinci 1993, tedy v době, kdy vrcholilo do značné míry módní vytváření databank. Pro instituce, ať už státní, veřejnoprávní nebo soukromé, se vytváření vlastní databáze, často ve „skvělé izolaci“ a bez kapacit na dlouhodobou péči, stalo společenskou nutností. Proto se téměř automaticky předpokládalo, že mechanismus mezinárodní výměny informací v rámci CBD nebude ničím jiným než metadatabází, tedy soustavou vzájemně propojených databank jednotlivých smluvních stran, dalších vlád a zainteresovaných partnerů. Nicméně díky předvídatosti odborníků, kteří se na strategickém návrhu informačního systému CBD podíleli, padlo zásadní rozhodnutí, že uvedený mechanismus bude v rozhodující míře využívat právě internet. Mechanismus CBD pro mezinárodní výměnu informací označujeme v angličtině málo známým termínem *clearing-house mechanism (CHM)*, původně používaným v bankovníctví pro převody financí na účtech tak, že v hotovosti musíme mít k dispozici jen čistý přebytek (saldo). V informatice jím máme na mysli jakoukoli instituci, která shromažďuje a rozšiřuje informace. Takovým CHM je třeba každá knihovna nebo firma zprostředkující internetový prodej.

Zásadní koncepční dokument, *Strategický plán mechanismu CBD pro mezinárodní výměnu informací*, stanovuje CHM tři hlavní cíle:

1. podporu vědeckotechnické spolupráce,
2. podporu výměny informací mezi smluvními stranami CBD, dalšími vládami a zainteresovanými stranami,

3. vytvoření fungujícího mechanismu výměny informací, jehož se účastní všechny smluvní strany CBD a celá řada spolupracujících partnerů.

V současnosti sestává informační mechanismus Úmluvy o biologické rozmanitosti z následujících složek:

- a) webové stránky sekretariátu Úmluvy o biologické rozmanitosti,
- b) soustavy informačních mechanismů jednotlivých smluvních stran,
- c) nejrůznějších partnerských organizací.

CHM jednotlivých smluvních stran představuje webovou stránku, poskytující odpovídající informace, obvykle v příslušném jazyce a v angličtině, nejen o Úmluvě o biologické rozmanitosti samotné, ale zejména o stavu, změnách a vývojových trendech modelových složek biodiverzity na všech třech hlavních úrovních (geny/jedinci, populace/druhy, společenstva/ekosystémy/krajina) v dané zemi a o naplňování CBD dotčenou smluvní stranou. Internet jako informační médium byl zvolen nejen proto, že je mezi soudobými informačními technologiemi zdaleka nejoblíbenější, ale i proto, že umožňuje relativně levně oslovit mnoho lidí. Navíc žádná jiná technologie nedokáže do sebe pružně a k uživateli vstřícně zahrnout další informační, zejména záznamové technologie, jako jsou videonahrávky či zvukové nahrávky ve formátu MP3 (*podcasting*).

Na druhou stranu i přes doslova bouřlivý vývoj moderních informačních technologií, zejména právě internetu, je zřejmé, že především v rozvojových zemích není světová počítačová síť běžně a levně dostupná. Podle údajů z května 2008 zatím 30 států (16 % všech smluvních stran CBD) nevytvořilo vlastní CHM v podobě vlastní webové stránky.

Nezastupitelnou roli sehraává mechanismus výměny informací CBD při výměně technologií. Pod pojmem *technologie* máme v této souvislosti na mysli nejen hmotné technologie (*hardware*), jako jsou nejrozličnější přístroje nebo počítačové sítě, ale i rozmanité metody, dovednosti a postupy (*software*), kupř. patenty, metody pro hodnocení stavu, změn a vývojových trendů cílových druhů, společenstev, biotopů a ekosystémů, Geografické informační systémy (GIS), postupy soudobé biosystematiky, obnovy modelových složek biodiverzity a péče o vybrané populace planě rostoucích rostlin a volně žijících druhů, biotopy nebo území.

Sekretariát CBD se snaží podporovat rozvoj informačních systémů o biologické rozmanitosti jednotlivých zemí hned několika způsoby. 22. května 2007 byla u příležitosti Mezinárodní dne biologické rozmanitosti (viz Zpravodaj MŽP č. 10/2008) slavnostně spuštěna nová webová stránka Úmluvy o biologické rozmanitosti. Změnila se jak její webová adresa, tak grafická podoba a způsob řazení informací. I když zpočátku nebylo její fungování hladké a pravidelní uživatelé si museli zvykat na to, kde najít požadované údaje, stala se ještě v roce 2007 nejnavštěvovanější stránkou mezinárodních mnohostranných úmluv vůbec. Zájemce na ní najde mj. podrobný návod, jak vybudovat národní mechanismus výměny informací CBD, jaké údaje by měl poskytovat a jak třídit a aktualizovat získaná data. Webová stránka CBD již byla přeložena do francouzštiny a španělštiny a ještě do konce roku

2008 by se měla dočkat také arabské mutace. Především vlády SRN a Belgie poskytly četným rozvojovým zemím finanční prostředky a odbornou pomoc na vybudování vlastních informačních mechanismů o biodiverzitě.

V roce 1996 rozhodlo 3. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, konané v argentinské metropoli Buenos Aires, že vznikne poradní výbor, který bude metodicky pomáhat smluvním stranám budovat národní mechanismus výměny informací CBD. Členy poradního výboru CBD pro informační mechanismus (*Clearing-House Mechanism Informal Advisory Committee, CHM-IAC*) jmenuje výkonný tajemník úmluvy. Jsou to jak odborníci zabývající se shromažďováním, rozbořem, skladováním a rozšiřováním vědeckotechnických údajů o biodiverzitě, ale i znalci moderních informačních technologií a zástupci mezinárodních organizací, programů a iniciativ jako je IUCN – Mezinárodní unie na ochranu přírody nebo GBIF (Světová informační soustava o biodiverzitě). Poradní výbor odborně zaštiťuje školení, pořádaná sekretariátem CBD v rozvojových zemích, stejně jako semináře a pracovní jednání představitelů národních informačních systémů CBD v různých částech světa. Setkání představitelů evropských CHM uspořádal sekretariát CBD ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR v září 2003 v Průhoncích (viz Zpravodaj MŽP č. 11/2003). 9. zasedání konference smluvních stran, které se sešlo v Bonnu 19. – 30. května 2008, prodloužilo poradnímu výboru Úmluvy o biologické rozmanitosti pro informační systém mandát o další čtyři roky. Činnost poradního výboru Úmluvy o biologické rozmanitosti pro informační

systém finančně podporuje německá a belgická vláda a Evropské společenství (ES).

I přes nesporný pokrok ve vytváření mechanismu výměny informací CBD zatím neplatí, že zájemce o údaje o biologické rozmanitosti, hlavně vědeckotechnické, si při brouzdání po internetu najde nejdříve webovou stránku CHM.

Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti v ČR

V roce 1999 jmenovalo MŽP Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR kontaktním místem pro informační mechanismus Úmluvy o biologické rozmanitosti v ČR. Po určitém přešlapování na místě nastal ve vytváření CHM obrat poté, co se prostřednictvím odboru mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP podařilo získat na rozvoj informačního systému CBD finanční prostředky. Navíc odborná instituce Evropských společenství (ES), Evropská agentura životního prostředí (*European Environment Agency, EEA*), která provozuje informační mechanismus pro ES jako smluvní stranu CBD, poskytla bezplatně příslušné programové vybavení. V roce 2003 byla spuštěna webová stránka <http://chm.nature.cz>, která poskytuje základní informace o naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti v ČR, přináší novinky z výzkumu a ochrany biologické rozmanitosti a udržitelného využívání jejích složek v ČR, v Evropě i mimo ni, shrnuje příslušnou legislativu ČR a ES, představuje další mezinárodní mnohostranné úmluvy, týkající se přírody, krajiny a biodiverzity a nabízí odkazy na související informační zdroje v ČR i ve světě. Protože se za skutečně dobře fungujícím informačním mechanismem skrývá značná práce, byla ustavena redakční rada CHM ČR, koordinovaná Dr. Jindřiškou Staňkovou, později Mgr. Pavlou Peterovou.

Kolik zájemců navštíví webovou stránku Úmluvy o biologické rozmanitosti v ČR? Zatímco v roce 2007 zaznamenal server denně v průměru 5990 přístupů, v roce 2008 to bylo již 9800 požadavků. Ve sledovaném období se zvýšil také počet požadavků na server z jedné internetové adresy, tzv. návštěv, a to téměř o 60 %! A co je zvláště potěšitelné, zdvojnásobila se velikost dat, která si zájemci z informačního systému CBD v ČR stahují.

Význam, jaký má internet pro šíření informací o biodiverzitě, potvrdily výsledky průzkumu veřejného mínění, který pro Evropskou komisi (EK) prováděl renomovaný Gallupův ústav (European Commission [2008]: *Attitudes of European towards the issue of biodiversity. Flash Eurobarometer Series No. 219. European Commission Brussels, 71 pp.*, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_219_en.pdf). V listopadu 2007 se badatelé dotázali více než 25 000 obyvatel všech 27 členských států Evropské unie (EU). Základní výsledky tohoto sociologického šetření již byly uveřejněny (viz Zpravodaj MŽP č. 3/2008).

V ČR se průzkumu zúčastnila 1001 osoba. Dotázaní se shodli na tom, že o úbytku biologické rozmanitosti dostávají málo informací. Jen třetina respondentů z ČR uvedla, že má o uvedené problematice dostatek údajů. Hlavním zdrojem informací zůstává v tomto směru pro občany ČR právě internet (59 % dotazovaných), následovaný televizními zprávami a dokumen-

INTERNET A ČESKÁ REPUBLIKA

Podle společné studie Světového ekonomického fóra (WEF), vědeckovýzkumného a vzdělávacího ústavu INSEAD a společnosti Cisco (www.insead.edu/v1/gitr/wef/main/analysis) využívá v současnosti pravidelně internet 34,7 % obyvatel ČR, což nás, v pomyslném žebříčku zemí, řadí na 35. místo na světě. Nejvyšším podílem uživatelů světové počítačové sítě se může pochlubit Nizozemsko (89 % tamější populace), naopak nejhůře je na tom Etiopie, kde na 1000 obyvatel připadají pouze dva uživatelé. Před ČR se umístilo i Slovensko a Maďarsko. Pouze třetina uživatelů internetu v ČR má k dispozici vysokorychlostní připojení, tzv. *broadband*.

Na druhou stranu se od r. 2000 v ČR zdvojnásobil počet těch, kteří komunikují elektronickou poštou. E-maily posílá a dostává devět z deseti obyvatel republiky ve věku 15 – 30 let. Patrný je rovněž nárůst seniorů používajících internet. Na rozdíl od situace před deseti lety, kdy u nás převládalo připojení k internetu v zaměstnání, se postupně zvyšuje podíl lidí, brouzdajících po webu z domácnosti. Zdá se, že dalšímu rozšiřování světové počítačové sítě brání skutečnost, že v České republice připadá na 100 obyvatel jen 27 počítačů.

tárními pořady (41%). V celé EU je pořadí hlavních zdrojů, poskytujících uživateli údaje o biodiverzitě, přesně opačné.

Pohled za oponu

Co můžeme z výše uvedených zjištění vyvozovat? Biologická rozmanitost zůstává i nadále v zájmu pozornosti uživatelů internetu a zdá se, že popsany trend bude přinejmenším v blízké budoucnosti pokračovat i nadále. Informační systém

Úmluvy o biologické rozmanitosti se zatím nestal rozhodujícím nástrojem zprostředkujícím zájemcům na světové síti rychlý a spolehlivý přístup k údajům o biologické rozmanitosti v různém časoprostorovém měřítku.

*RNDr. Jan Plesník, CSc.,
člen poradního výboru Úmluvy o biologické
rozmanitosti pro informační systém,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha*

STROM ROKU 2008

Sedmý ročník celostátní ankety Strom roku 2008, kterou pořádá Nadace Partnerství, zná svého vítěze. Nejsympatičtější stromem se s rekordním počtem hlasů stala Lípa Jana Gurreho z jihočeského Římovu. Na druhou příčku dosáhla Josefovská oskeruše u Hodonína, třetí se umístil Dub z Branického Mezivřší. Slavnostní vyhlášení proběhlo na Koncertu pro stromy. Zařtitu nad anketou převzali ministr životního prostředí ČR Martin Bursík a komisař pro životní prostředí EU Stavros Dimas. Jedná se o největší anketu s environmentální tematikou u nás. V letošním ročníku zaujaly především silné příběhy stromů. Anketa měla mezi finalisty zástupce ve většině regionů ČR. V letošním roce se opět zvýšil počet celkových udělených hlasů a rovněž výrazně stoupl výtěžek veřejné sbírky.

Výsledku ankety Strom roku 2008 byly vyhlášeny 17. října 2008 na Koncertu pro stromy.

Památná lípa rostoucí u římovského kostela Sv. Ducha získala díky rozsáhlé kampani plných 33 967 hlasů. Římovští sháněli pro „svůj“ strom příznivce z okolních obcí a škol, na hlasovací archy se však podepsali i stovky obyvatel partnerských obcí – německého Albrechtsbergu či chorvatské Rijeki. Do kampaně se podařilo zapojit také řadu místních firem. Takřka povinností byl podpis pro každého ze stovek návštěvníků, které do obce během léta zavítají. Duší celé kampaně byl římovský starosta Vladimír Koupal, který také 17. října na Koncertu pro stromy v brněnském Semilasse převzal titul Strom roku a šek na ošetření lípy na jaře roku 2009. Druhou příčku obsadila oskeruše z Josefova u Hodonína s vysokým počtem 18 091 hlasů, překvapivě třetí skončil s 16 555 hlasy favorit soutěže – dub rostoucí v ulici Mezivřší v pražském Braníku.

Hlasování v anketě Strom roku je zpoplatněno a jeho výtěžek putuje do veřejné sbírky. „Letošní ročník ankety je pro nás v tomto ohledu mimořádně úspěšný. Díky hlasování se podařilo vybrat plných

620 tisíc korun. Tyto peníze budou rozděleny mezi žadatele o grant na výsadbu stromů,“ uvedla Pavlína Binková z Nadace Partnerství. „Za uvedenou částku lze vysadit například 620 alejových lip o výšce tři metry, jejichž stromořadí by dosáhlo délky čtyř kilometrů, nebo 2500 ovocných stromů starých či krajových odrůd, které by pokryly sad o rozloze pěti hektarů,“ doplnila Pavlína Binková.

V anketě Strom roku však nejde pouze o překonávání rekordů. Výjimečné jsou letos samotné příběhy finálových stromů. Dub z Branického Mezivřší dále roste díky aktivitě místních obyvatel, kteří se zapojili do připomínkovacího procesu EIA a podařilo se jim regulovat rozsáhlý stavební záměr soukromého investora. Josefovské oskeruši hrozilo pokácení při scelování pozemků v období komunistického hospodaření. Také řada dalších stromů upomíná na dramatické události v historii středoevropského regionu. „Stromy v anketě mohou představovat důležitou cestu k rozpoznání a zpřítomnění našeho kulturního dědictví,“ říká Pavlína Binková.

Celkový počet hlasů v anketě Strom roku 2008: 87 338. Výtěžek veřejné sbírky dosáhl částky: 620 733 Kč. Generálním partnerem programu Strom života, v jehož rámci Nadace Partnerství pořádá anketu Strom roku, je společnost Skanska, která na něj v letošním roce věnuje 6,2 milionu korun. Hlavním

partnerem ankety Strom roku je společnost Sitronics CZ. Více informací o anketě Strom roku na www.stromzivota.cz/anketa

*Tisková zpráva Nadace Partnerství, upraveno (red)
Foto archiv Nadace Partnerství*

VÝSLEDKY ANKETY STROM ROKU 2008

1.	Lípa Jana Gurreho, Jihočeský kraj	33 967 hlasů
2.	Josefovská oskeruše, Jihomoravský kraj	18 091 hlasů
3.	Dub z Branického Mezivrší, Praha	16 555 hlasů
4.	Schillerův dub, Liberecký kraj	6 543 hlasů
5.	Krčmaňský borek, Olomoucký kraj	4 223 hlasů
6.	Klokočovská lípa, kraj Vysočina	2 700 hlasů
7.	Žižkův buk v Malčíně, kraj Vysočina	2 020 hlasů
8.	Lípa pod Ticholovcem, Plzeňský kraj	2011 hlasů
9.	Prakšická hrušeň polnička, Zlínský kraj	671 hlasů
10.	Lidická hrušeň, Středočeský kraj	392 hlasů
11.	Lípa svobody v Náchodě, Královéhradecký kraj	120 hlasů
12.	Jabloň skalická hrabůvka, Moravskoslezský kraj	45 hlasů

Lípa Jana Gurreho

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*)
Okres: České Budějovice
Obec: Římov
Lokalita: kostel Sv. Ducha s Loretou, čp. 11/2
Stáří: 680 let
Obvod kmene: 760 cm
GPS souřadnice: 48°51'23.135"N, 14°29'16.428"E
Do ankety navrhly: Pavla Matějková – sdružení Calla, Římskokatolická farnost Římov, obec Římov

Lípa rostoucí v zahradě u římovského kostela je jedinečný strom, který si zaslouží obdiv hned z několika důvodů. Roste, kvete a svými plodovými lístky léčí již dobrých 670 let. Byla zasazena v době návratu Karla IV. (tenkrát markraběte moravského) z Francie, tedy v době, kdy zemím Koruny Svatováclavské začalo svítat na lepší časy. Měla být přítomna božskému zjevení v roce 1626, na jehož základě navrhl jezuita Jan Gurre u římovského statku vystavět lorentánskou kapli a kostel sv. Ducha – s úctou ke stromu, již tehdy třistaletému, stavbu naplánoval tak, aby lípa zůstala zachována.

Na konci komunistického režimu byla lípa v žalostném stavu. Ke zlepšení péče o ni došlo až po roce 1990. Po zásahu blesku jí odumřely některé větve, které byly odřezány a řezy odborně zastřešeny tak, aby strom zevnitř nevyhnil. Při ošetření v roce 1996 vybrala odborná firma Wisteria z útrob lípy tlející drť o hmotnosti několika tun a dodala stromu výživu. Její kmen zůstal po tomto zásahu dutý, s adventivním kořenem o síle samostatného stromku uprostřed. O dokončení „očistné práce“ v dutině stromu se postaralo 51 dobrovolníků, včetně starosty obce Říмова Vladimíra Koupala. Na jaře roku 1996 se všichni (pod odborným i lékařským dohledem a s úctou ke stromu) vměstnali do 12 metrů vysoké duté lípy a dočkali se nejen zájmu médií, ale i zápisu do Guinnessovy knihy rekordů.

Josefovská oskeruše

Druh: jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*)
Okres: Hodonín
Obec: Josefov
Lokalita: uprostřed pole za vesnicí
Stáří: asi 200 let
Obvod kmene: 188 cm
GPS souřadnice: 48°50'49.629"N, 16°59'55.177"E
Do ankety navrhla: obec Josefov

Soliterní oskeruše neoddělitelně patří k vinorodému kraji jižní Moravy. Jedna z takových krajinných dominant roste také za obcí Josefov, v polní trati Nové. Oskeruše u Josefova však vypovídá nejen o tradici, ale i o jejím přetržení v nedávné době totalitní vlády. K její minulosti se vztahují hned dvě interpretace.

Podle první z nich došlo na konci 70. let ke scelování pozemků pro JZD Prušánky, které měla provázet i likvidace 700 stromů. Majitel jednoho z pozemků, sedlák Štěpán Lekavý, si ovšem na úřadech vymohl potvrzení o tom, že „jeho“ oskeruše je chráněná, čímž zamezil jejímu pokácení a strom zachránil. Druhé nebezpečí přišlo záhy: Dělníci, kteří stromy káceli, o rozhodnutí nevěděli a oskeruši se snažil vytrhnout ze země za pomoci strojů. Strom měl naštěstí pevné kořeny. Ještě po několika letech však byly na jeho kmeni patrné stopy od lana, kterým měl být vytržen.

Ve vsi se traduje také jiná verze příběhu. Podle ní bylo plánováno kácení stromů lemujících políčka a meze už v padesátých letech. A Štěpán Lekavý se postavil na obranu proti kácení stromů a rozorávání mezí aktivněji – k oskeruši se přivázal a docílil tak toho, že strom stojí dále.

V jihomoravském kraji prý roste 140 starších oskeruš, šest z nich pak právě v katastru Josefova. Tato oskeruše je z nich údajně nejstarší a také nejvitálnější.

Dub z Branického Mezivrší

Druh: Dub letní (*Quercus robur*)

Okres: Praha

Obec: Praha 4 - Braník

Lokalita: Braník-Mezivrší

Stáří: 150 – 200 let

Obvod kmene: 324 cm

Výška: 25 m

GPS souřadnice: 50°2'15.964"N, 14°24'59.342"E

Do ankety navrhly: třída 5.A ZŠ Školní 700,

Praha 4 - Braník a Květoslava Bičíková

Dub letní roste v branické ulici Mezivrší již desítky let, místní obyvatelé si ho však více všimají teprve poslední rok. Branické Mezivrší bylo sadem, později vilovou čtvrtí. Ta je zachována dodnes, s výjimkou panelových domů, které byly v polovině sedmdesátých let postaveny na místě vilek a zahrad, jež padly za obětí výstavbě prominentních bytů zaměstnanců tehdejší Československé pojišťovny, n. p. Přes tento zásah do charakteru čtvrti byl staletý dub (i okolní stromy) zachován a víceméně šetrně obestavěn – přesto, že v jeho bezprostředním sousedství se ocitla budova kotelný.

Na jaře roku 2007 ovšem přišel soukromý investor s projektem postavit na zelené ploše bytové domy s podzemními garážemi. Jeho součástí mělo být i pokácení řady vzrostlých stromů. Díky odporu obyvatel, zapojení do procesu EIA i získané podpoře starosty Prahy 4 již sice stromům nehrozí pokácení (bylo přijato usnesení ke zvýšené ochraně stromů) a investor předložil nový stavební záměr v menším rozsahu (méně budov, snížení počtu podlaží), ohrožen však zůstává kořenový systém stromů. Investor se chce ke stromům přiblížit pod hranici ochranného pásma; kořeny přitom mohou narušit i plánované sondy.

„Tento strom je pro nás krásný, máme ho rádi a chceme ho mít stále ve svém okolí“, uvedla v návrhu třída 5. A a vyjádřila tak názor řady obyvatel Braníku. Skupinu tří stromů, jejichž součástí je i nejmohutnější dub, navrhli Braničtí k vyhlášení za památkou.

Zdroj: www.stromzivota.cz/anketa

MŮJ KOUSEK ZEMĚ

Ve foyer Ministerstva životního prostředí proběhla od 5. 11. do 5. 12. 2008 výstava věnovaná výtvarné soutěži pro děti Můj kousek Země. Cílem výtvarné soutěže Můj kousek Země, pořádané Českou geologickou službou ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí při příležitosti Mezinárodního roku planety Země, je snaha zapojit děti do úvah nad stavem životního prostředí a pobídnout k zamyšlení se nad

možnostmi změny dosavadních postupů v ekologických aktivitách, stejně jako upozornit na význam geověd pro lidský život.

Ve fotoarchivu ČGS (www.geology.cz/fotoarchiv) jsou pro zájemce umístěny snímky z výstavy.

*Patrik Fífera, Česká geologická služba
Foto archiv ČGS*

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVIII, číslo 12/2008 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel. 283 090 352, fax 233 553 422, e-mail sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2008 je 800,- Kč • Číslo 12/2008 předáno do tisku 15. 11. 2008